

KÄRSÄMÄEN KUNTA

KESKUSTAN YLEISKAAVA

Kaavaselostus

Ehdotus 15.8.2011

Tarkistettu 24.1.2012, 29.8.2012, 15.5.2013, 6.9.2013,
13.9.2013, 12.11.2013

**Kaavan hyväksyminen:
Kunnanvaltuusto 30.9.2013 §120**

0458-D2275

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Suunnitteluvaiheet, tiivistelmä	1
1.1.1	Vireilletulo	1
1.1.2	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	1
1.1.3	Viranomaisyhteistyö	1
1.1.4	Yleiskaavaluonnos	1
1.1.5	Yleiskaavaehdotus	1
1.1.6	Osayleiskaavan hyväksyminen	1
2	PERUSTIEDOT	2
2.1	Sijainti ja seudullinen asema	2
2.2	Suunnittelutilanne	2
2.2.1	Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	2
2.2.2	Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava	3
2.2.3	Yleiskaava	5
2.2.4	Asemakaava	6
3	LÄHTÖKOHDAT	7
3.1	Taajamarakenne ja palvelut	7
3.2	Asemakaavan tonttireservi	8
3.3	Väestö ja työpaikat	10
3.4	Tekninen huolto	11
3.5	Virkistys- ja vapaa-aika	12
3.6	Luonto- ja maisemaselvitys	13
3.6.1	Yleistä	13
3.6.2	Menetelmät ja aineisto	13
3.6.3	Alueen kuvaus	13
3.7	Maisema-analyysi	15
3.7.1	Maisema-alueet ja perinnemaisemat	15
3.7.2	Maisemarakenne	15
3.7.3	Maisematilat	16
3.7.4	Maiseman erityispiirteet	16
3.8	Luonnonympäristö	17
3.8.1	Luonnonolojen yleiskuvaus	17
3.8.2	Osa-alue tarkastelu	18
3.8.3	Eläimistö ja linnusto	28
3.8.4	Lainsäädäntö ja kohteiden arvottaminen	28
3.8.5	Arvokkaat luontotyytit ja uhanalainen lajisto	30
3.9	Kulttuuriympäristö	30
3.10	Emätilaselvitys ja rakentaminen	31
3.11	Tärkeitä näkymät	31
3.12	Maisemavauriot ja niiden korjaaminen	31
3.13	Merkittävät luontokohteet	31
3.14	Liikennejärjestelyt ja suunnittelu	32
4	TAVOITTEET	33
4.1	Yleistä	33
4.2	VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET	33
	Toimiva aluerakenne	34
	Eheytyvä yhdyskuntarakenne	34
	Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat (tiivistelmä)	34

Toimivat yhteysverkot ja energianhuolto	35
4.3 Valtioneuvoston strategiat	35
4.3.1 Kansallinen energia- ja ilmastostrategia/ Kioto sopimus	35
4.3.2 Yhdyskuntien ja rakennusten energiakäyttöä koskevat tavoitteet	36
4.3.3 Liikennettä koskevat tavoitteet	36
4.4 Kunnan strategia 2011 -2015	37
4.5 Asuminen	38
4.5.1 Nykyiset asunnot	38
4.5.2 Asuntokapasiteetti	38
4.5.3 Asuntotarve	38
4.5.4 Asuntojakauma ja asuntotarve	39
4.5.5 Rakentaminen ranta-alueella	40
4.6 Työpaikat, elinkeinot ja palvelut	41
4.6.1 Julkiset palvelut	41
4.7 Liikenne	42
5 YLEISKAAVAN KUVAUS	43
5.1 Yleiskaavan rakenne	43
5.2 ALUEVARAUKSET	43
5.2.1 Keskustatoimintojen alueet (C)	43
5.2.2 Asuntoalueet (A, A-1)	43
5.2.3 Liikerakennusten alueet (KL)	44
5.2.4 Liike-, toimisto- ja teollisuusrakennusten alue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (KTY)	44
5.2.5 Palvelujen ja hallinnon alueet (P)	44
5.2.6 Julkisten palvelujen ja hallinnon alueet (PY)	44
5.2.7 Teollisuus- ja varastoalueet sekä ympäristöhäiriötä tuottamattomat teollisuus ja yritystoiminnan alueet (T, TY)	44
5.2.8 Virkistysalueet (V, VU)	45
5.2.9 Matkailupalvelujen alue (RM)	45
5.2.10 Liikennealueet (LT, L, LH ja LL), varaukset ja kevytliikenteen reitit	45
5.2.11 Yhdyskuntateknisen huollon alueet (ET)	45
5.2.12 Suojaviheralueet	46
5.2.13 Suojelukohde	46
5.2.14 Kulttuurimaisema-alueet (ku)	47
5.2.15 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet (M, MT)	47
5.2.16 Muut alueet	47
6 KAAVAN VAIKUTUSTEN TARKASTELU	48
6.1 Suhde muihin maankäytön suunnitelmiin ja tavoitteisiin	48
6.1.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	48
6.1.2 Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava	49
6.2 Ympäristövaikutukset	50
6.2.1 Ilmastovaikutukset	50
6.2.2 Yhdyskuntarakenne	50
6.2.3 Rakennettu ympäristö	51
6.2.4 Kulttuurimaisema	51
6.2.5 Luonnon ympäristö	51
6.2.6 Elinympäristön laatu	52
6.3 Yhdyskuntataloudelliset vaikutukset	52
6.4 Sosiaaliset ja kulttuurivaikutukset	53
6.5 Oikeusvaikutukset	53
6.5.1 Yleiskaava korvaa alueen vanhan yleiskaavan	53
6.5.2 Yleiskaava ohjaa asemakaavojen laatimista ja muuttamista	53
6.5.3 Asemakaavojen laatimistarve	53

6.5.4	Rakentamisrajoitus sekä lunastus- ja korvausvelvollisuus	53
6.5.5	Lunastuslupaan perustuva maan lunastaminen	54
6.6	Suunnitteluvaiheet, vuorovaikutus, ja viranomaisyhteistyö	54
6.6.1	Vireilletulo	54
6.6.2	Viranomaisyhteistyö.....	54
6.6.3	Osallistumis- ja arviointisuunnitelma	54
6.6.4	Tavoitteet	54
6.6.5	Yleiskaavaluonnos.....	54
6.6.6	Yleiskaavaehdotus	55
6.6.7	Osayleiskaavan hyväksyminen	55

**KÄRSÄMÄEN KUNTA
KESKUSTAN YLEISKAAVA****1 JOHDANTO**

Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan maankäytön ja yhdyskuntarakentamisen ohjaaminen ja toimintojen yhteensovittaminen. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti kunnan tulee huolehtia yleiskaavan laadinnasta ja sen ajantasallapidosta.

Kärsämäen kunnanvaltuusto on päättänyt laadituttaa Kärsämäen keskustan yleiskaavan nykyisen 14.11.1994 hyväksytyn osayleiskaavan alueelle.

Yleiskaavan tavoitevuosi on 2030.

1.1 Suunnitteluvaiheet, tiivistelmä**1.1.1 Vireilletulo**

Kärsämäen keskustan yleiskaava 2030 sisältyy kunnan kaavoitusohjelmaan ja se on saatettu vireille Teknisen lautakunnan päätöksellä 28.8.2007 § 67.

1.1.2 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma pidettiin nähtävillä 3.- 21.9.2009.

1.1.3 Viranomaisyhteistyö

Ensimmäinen viranomaisneuvottelu pidettiin 27.11.2009.

Yleiskaavaluonnoksesta saaduista palautteista järjestettiin 2. viranomaisneuvottelu 11.11.2010.

Kolmas viranomaisneuvottelu pidettiin 6.6.2011, jossa käsiteltiin kaavaehdotusta ja siihen laadittuja lisäselvityksiä.

Neljäs viranomaisneuvottelu pidettiin 17.1.2012, jossa käsiteltiin kaavaehdotuksen nähtävillä olosta tulleita lausuntoja ja muistutuksia.

1.1.4 Yleiskaavaluonnos

Yleiskaavaluonnos oli nähtävillä 21.6. – 21.8.2010 välisen ajan mielipiteiden esittämistä varten. Kaavaluonnoksesta pyydettiin lausunnot viranomaisilta, kunnan päätöksentekooelimilta sekä muilta tarpeellisilta tahoilta. Lisäksi kaavaluonnoksesta järjestettiin osallisille vastaanottopäivä ja yleisötilaisuus 19.8.2010.

1.1.5 Yleiskaavaehdotus

Saadun palautteen perusteella on laadittu osayleiskaavaehdotus, joka asetettiin MRL 65 §:n mukaisesti nähtäville 1.11 – 1.12.2011. Kaavaehdotuksesta pyydettiin lausunnot. Kaavaehdotukseen tehtiin tarvittavat tarkistukset. Osayleiskaavaehdotus asetettiin uudelleen MRL 65 §:n mukaisesti nähtäville 29.7 – 30.8.2013.

1.1.6 Osayleiskaavan hyväksyminen

Kunnanvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan 30.9.2013.

2 PERUSTIEDOT

2.1 Sijainti ja seudullinen asema

Kärsämäen keskustaajama sijoittuu valtatie 4 ja valtatie 28 (Kokkola – Kajaani) risteyksen ympärille. Keskustaajama toimii kuntakeskuksena. Kärsämäki kuuluu Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton ja ELY-keskuksen toimialueeseen.

Yleiskaavan suunnittelualue käsittää Kärsämäen keskustaajaman ja sen lievealueet. Etelässä yleiskaava-alue rajautuu Pyhäjokeen. Suunnittelualue vastaa aiemman yleiskaavan aluetta.

2.2 Suunnittelutilanne

2.2.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtioneuvoston (VN) päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista on annettu 30.11.2000. Tavoitteet ovat tulleet voimaan 1.1.2002.

VAT tarkistamisesta VN antoi päätöksen 13.11.2008, joka tuli voimaan 1.3.2009.

Valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa linjataan maamme alueidenkäyttöä pitkälle tulevaisuuteen. Tavoitteilla vastataan niihin haasteisiin, joita mm. muuttoliikkeen vaikutukset aluerakenteeseen, yhdyskuntarakenteen eheyttämisen tarve, elinympäristön laatuvaatimukset, luonnon- ja rakennusperinnön säilyminen ja yhteysverkostojen toimivuus alueidenkäytölle asettavat. Maankäyttö- ja rakennuslain mukaan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista tulee edistää valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja kuntienkaavoituksessa.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on ryhmitelty asiasisällön perusteella seuraaviin kokonaisuuksiin:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto
- Helsingin seudun erityiskysymykset
- Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet.

Mm. seuraavat yleistavoitteet koskettavat nyt laadittavaa yleiskaavaa:

"Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyn ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävä hyödyntämistä."

"Elinympäristöjen toimivuutta ja taloudellisuutta edistetään hyödyntämällä olemassa olevaa yhdyskunta-rakennetta ja eheyttämällä taajamia. Taajamia eheyttäessä parannetaan elinympäristön laatua. Yhdys-kuntarakennetta kehitetään siten, että palvelut ja työpaikat ovat hyvin eri väestöryhmien saavutettavissa."

"Alueidenkäytöllä edistetään kansallisen kulttuuriympäristön ja rakennusperinnön sekä niiden alueellisesti vaihtelevan luonteen säilymistä. Alueidenkäytöllä edistetään elollisen ja elottoman luonnon kannalta arvokkaiden ja herkien alueiden monimuotoisuuden säilymistä. Ekologisten yhteyksien säilymistä suojelualueiden välillä edistetään mahdollisuuksien mukaan."

"Liikennejärjestelmiä suunnitellaan ja kehitetään kokonaisuuksina, jotka käsitävät eri liikennemuodot ja palvelevat sekä asutusta että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä. Erityistä huomiota kiinnitetään liikenne- ja kuljetustarpeen vähentämiseen sekä liikenneturvallisuuden ja ympäristöystävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamiseen."

Yleiskaavoitustakin ohjaavat yleis- ja erityistavoitteet on tarkemmin esitelty esimerkiksi ympäristö-ministeriön julkaisussa "Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000, opas 5, Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista".

2.2.2 Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava

Kärsämäen kunta kuuluu Pohjois-Pohjanmaan maakuntaliiton toimialueeseen. Maakuntavaltuusto on hyväksynyt 11.6.2003 Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavan. Ympäristöministeriö on vahvistanut sen 17.2.2005 ja siitä tehdyt valitukset on käsitelty korkeimmassa hallinto-oikeudessa 25.8.2006. Kaava on kaikilta osiltaan lainvoimainen.

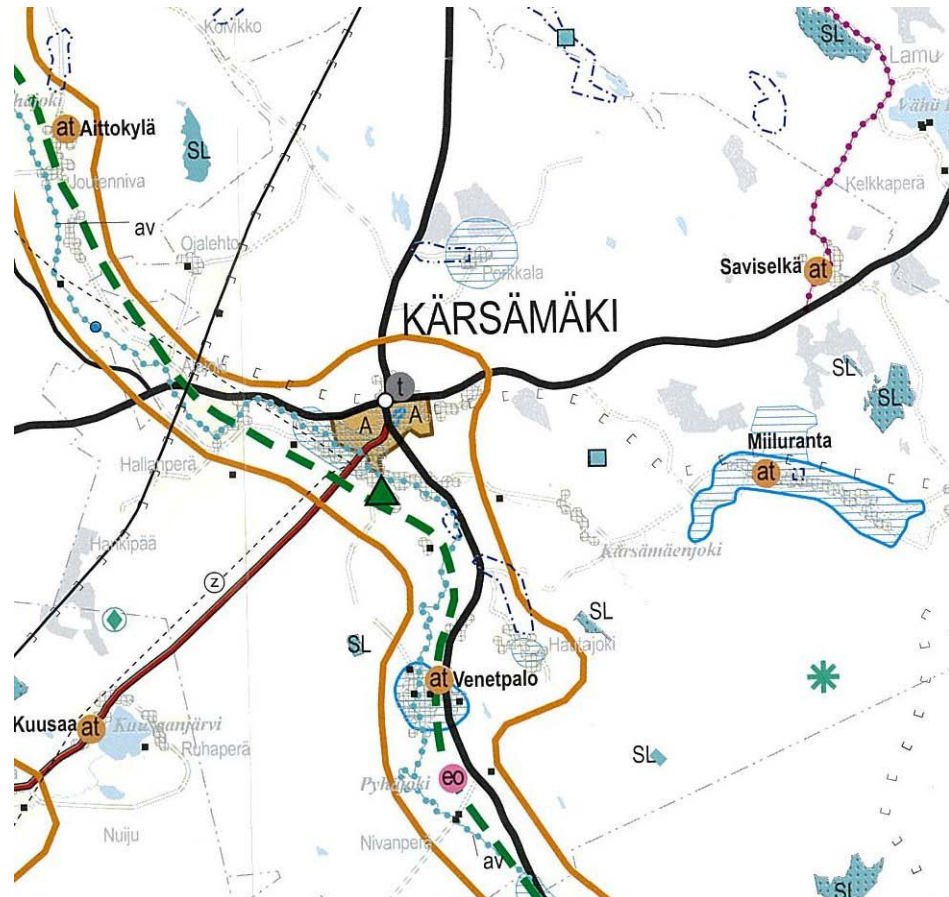
Maakuntakaavassa on osoitettu taajamatoimintojen alue (A), teollisuusalue (T), maaseudun kehittämiskohdealue (ruskeiden viivojen välialue), virkistys- ja matkailukohde ja viheryhteystarve (vihreä kolmio ja vihreä katkoviiva), valtatie 4 (E 75) ja valtatie 28 sekä kantatie 58 sekä moottorikelkkailureitti.

Kärsämäen kirkon ympäristöön on merkitty valtakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristö.

Lisäksi maakuntakaavaan on osoitettu Pyhäjoen molemmin puolin kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue sekä Pyhäjoki arvokkaana vesistönä.

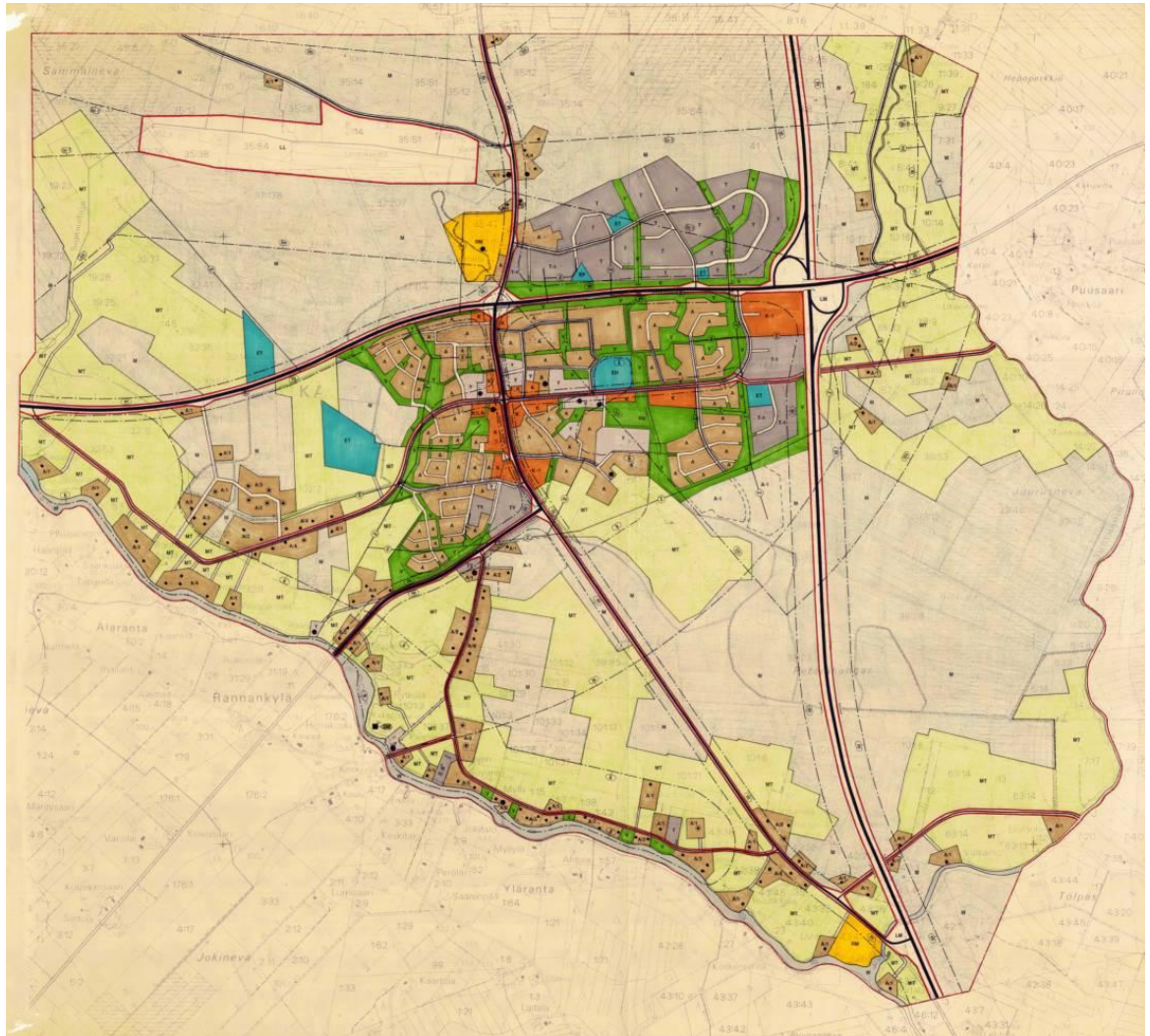
Maakuntakaava on ohjeena yleiskaavoitukselle.

Ote maakuntakaavasta

2.2.3 Yleiskaava

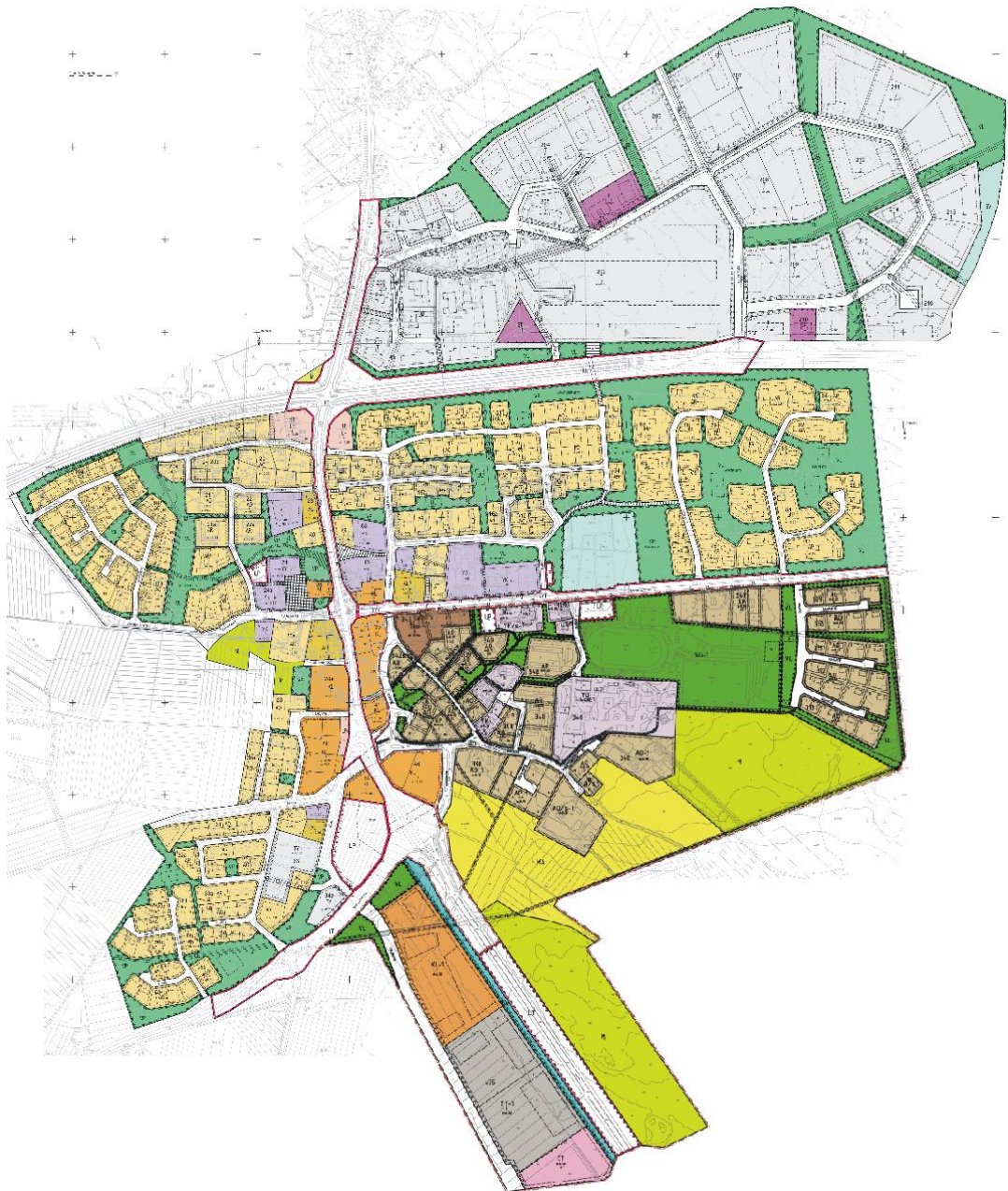
Kärsämäen keskustan yleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 14.11.1994. Yleiskaava ei ole oikeusvaikutteinen. Laadittavana oleva yleiskaava kattaa saman alueen kuin 1994 vuoden yleiskaava.

2.2.4 Asemakaava

Keskustaajaman asemakaava kattaa ydinkeskusta-alueen, joka on noin 20 % yleiskaava-alueesta.

Asemakaavaa on suunniteltu useammassa vaiheessa ja viimeisin asemakaavan muutos on hyväksytty 16.3.2009.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Taajamarakenne ja palvelut

Kärsämäen taajama on rakentunut etelä-pohjois ja länsi-itä suuntaisten liikennereittien valtatie 4: ja valtatie 28 risteykseen. Taajaman eteläpuolitse virtaa Pyhäjoki.

Tässä liikenteen solmukohdassa sijaitsee jo 1500-luvun puolivälissä Savosta siirtynyttä pysyvää asutusta. 1952 asutus on ollut suurimmillaan sen ollessa 4700 asukasta.

Taajaman rakenne on keskittynyt valtatie 4 varrelle ja jakautunut aika selkeästi kahteen toiminnallisesti erialueeseen. Asutus ja palvelut ovat sijoittuneet Kokkolantien (vt 28) eteläpuolelle ja pääosa teollisesta toiminnasta on sijoittunut Kokkolantien pohjoispuolelle. Asutusta on keskittynyt myös Pyhäjoen varrelle.

Pääosa asutokannasta on omakotirakentamisessa. Omakoti ja paritalotontteja asemakaavan piirissä on 194 kappaletta. Asemakaavan ulkopuolella yleiskaavan alueella olevia omakotirakennuksia on noin 110.

Rivitalojen osuus taajaman asunnoista on myöskin huomattava. Rivitaloja on n. 70 kpl ja ne sijoittuvat pääasiassa ydinkeskustaan ja erityisesti taajaman koillisosaan. Kerrostaloja taajamassa on 7.

Taajaman eteläpuolelle Pyhäjoen varrelle on vuosien mittaan muodostunut melko tiivistä omakotirakentamista asemakaavoittamattomalle alueelle.

Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät Jyväskylätien (vt 4) varrelle suhteellisen suppealle alueelle keskustaan.

Teollinen toiminta on keskittynyt taajaman pohjoisosaan vt 4 ja vt 28 risteuksen koillisneljännekseen.

Keskustan kaakkoisosaan sijoittuvat koulukeskus Urheilu- ja pallokenttä sekä jääkiekkokaukalo, alueelta lähtevät myös ladut ja ulkoilureitti.

Paanukirkko, vanha kirkonpaikka ja hautausmaa ja vanha pappila puukujan päässä taajaman eteläosassa sekä kirkko ja kellotapuli antavat historiallista ja maisemallista arvokkuutta taajamakuvalle.

Kunnan taajamarakenteesta ja palveluista saa selkeän kuvan opaskartasta. Taajamarakenteen kehittymistä ja rakennettua ympäristöä on laajemmin tarkasteltu jo edellisen yleiskaavatyön yhteydessä viisitoista vuotta sitten (oheismateriaali).

3.2 Asemakaavan tonttireservi

Lähes koko taajama on asemakaavoitettua aluetta. Asemakaava on ohjannut rakentamista hyvin ja kaavan vastaista rakentamista ei ole sallittu.

Asemakaava alueella on kuitenkin toteutumattomia tontteja mutta on huomioitava, että toteutumattomien alueiden kaavat ovat suhteellisen uusia ja hyvää vauhtia toteutumassa.

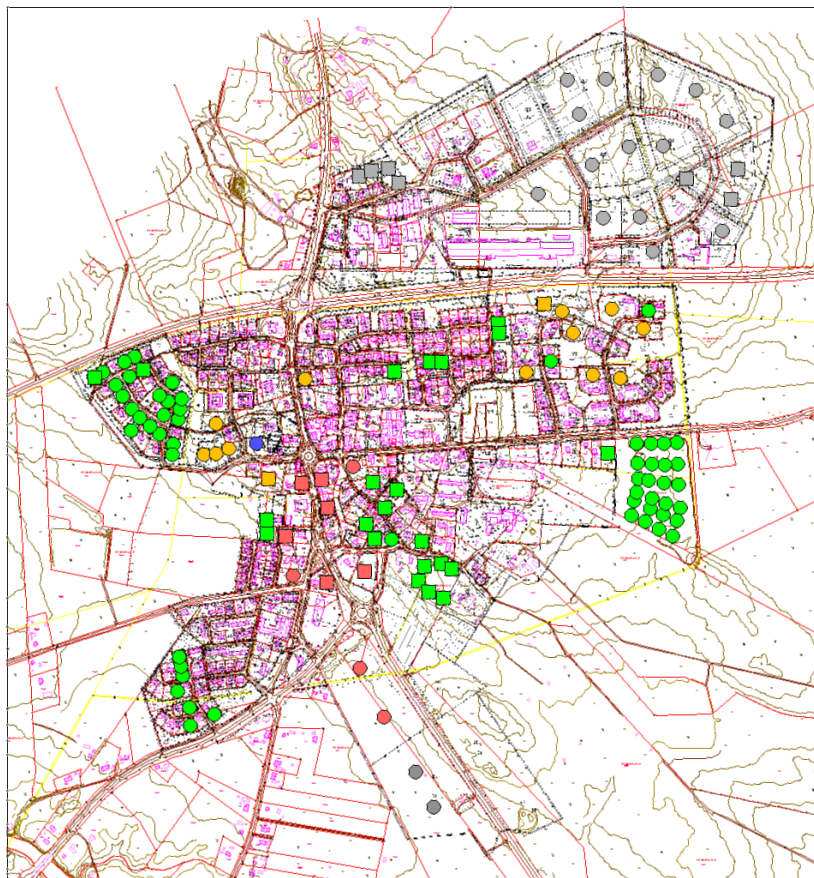
Asemakaavassa on toteutumattomaa kapasiteettia omakotitontteilla 79 tonttia, joista 23 on yksityisessä omistuksessa. Rivitalotontteja on toteutumatta 11 kappaletta, joista 4 on yksityisessä omistuksessa.

Teollisuudelle varattuja tontteja on kaavassa vapaana 21 kappaletta, joista 7 on yksityisessä omistuksessa. Kaupallisille palveluille varattuja tontteja on rakentumatta 9 kappaletta, joista 6 on yksityisessä omistuksessa.

Asemakaavatilanne Kärämäellä ei kuitenkaan ole yhtä heikko kuin useissa vastaavan kokoisissa kunnissa. Asemakaava on alueellisesti toteutunut tiiviinä estäen tehokkaasti taajaman ylimääräistä leviämistä, jolloin yhdyskuntataloudelliset kustannukset ovat pysyneet kurissa.

Asemakaavoituksessa on myös edetty suhteellisen maltillisesti niin, että laajoja täysin toteutumattomia alueita ei ole vuosien varrella jäänyt asemakaavaan. Asemakaavasta ei esimerkiksi löydy laajoja ns. vanhentuneita kaava-alueita, jotka olisi syytä kumota kokonaan.

Tyhjät tontit asemakaavassa

KÄRSÄMÄEN KUNTA

KESKUSTAN OSAYLEISKAAVA

ASEMAKAAVAN TOTEUTUNEISUUS

- RAKENTAMATON OMAKOTITONTTI (kunta)
- RAKENTAMATON OMAKOTITONTTI (yksit.)
- RAKENTAMATON RIVITALONTTI (kunta)
- RAKENTAMATON RIVITALONTTI (yksit.)
- RAKENTAMATON LIIKETONTTI (kunta)
- RAKENTAMATON LIIKETONTTI (yksit.)
- RAKENTAMATON JULKISEN PALVELUNTONTTI
- RAKENTAMATON TEOLLISUUSTONTTI (kunta)
- RAKENTAMATON TEOLLISUUSTONTTI (yksit.)

1:10 000

FCG

6.2011

Asemakaavan nykyinen tonttireservi jakautuu seuraavasti:

- 79 rakentamatonta omakotitonttia
- 11 rakentamatonta rivitalotonttia
- 9 rakentamatonta liikepalvelujen tonttia
- 21 teollisuustonttia

Kunnan omistuksessa on tällä hetkellä keskustaajamassa n. 56 omakotitonttia ja n. 7 rivitalotonttia. Näistä luvuista voidaan selkeästi johtaa tavoitteita asemakaavoitukselle tulevaisuudessa.

3.3 Väestö ja työpaikat

Väestön kehitys

Kärsämäen kunnan väkiluku on vähentynyt vuodesta 1990 lähtien n. 600 asukasta (3582 -> 2972). Väestön vähenemisen uskotaan hidastuvan jatkossa.

Asukkaista noin 8 prosenttia on alle 6-vuotiaita, 7–14-vuotiaita on noin 12 prosenttia, 15–64-vuotiaita noin 60 prosenttia ja yli 64-vuotiaita 18 prosenttia. Nuorten ja lasten osuus asukasluvusta on siis Suomen keskiarvoja hieman korkeammat, samoin kuin yli 64-vuotiaidenkin osuus. Työikäisiä (15–64-vuotiaita) sen sijaan on Suomen keskiarvoja (66 %) vähemmän.

Tilastokeskuksen väestöennuste:

v. 2020 2720

v. 2030 2630

Parina viime vuotena väestön väheneminen on supistunut, mikä on herättänyt toiveita säilyttää nykyinen väestö.

Keskustaajaman (mukaan lukien osayleiskaavan alue) väestö on hitaasti kasvanut viime vuosina (n. 1300 asukasta). Odotettavissa on, että väestö keskittyy jatkossakin keskustaajamaan taajaman palveluiden lähistölle väestön ikääntymisen yms. johdosta. Taajamaväestön ennustetaan kasvavan 1700 henkeen vuoteen 2030 mennessä

Elinkeinorakenne

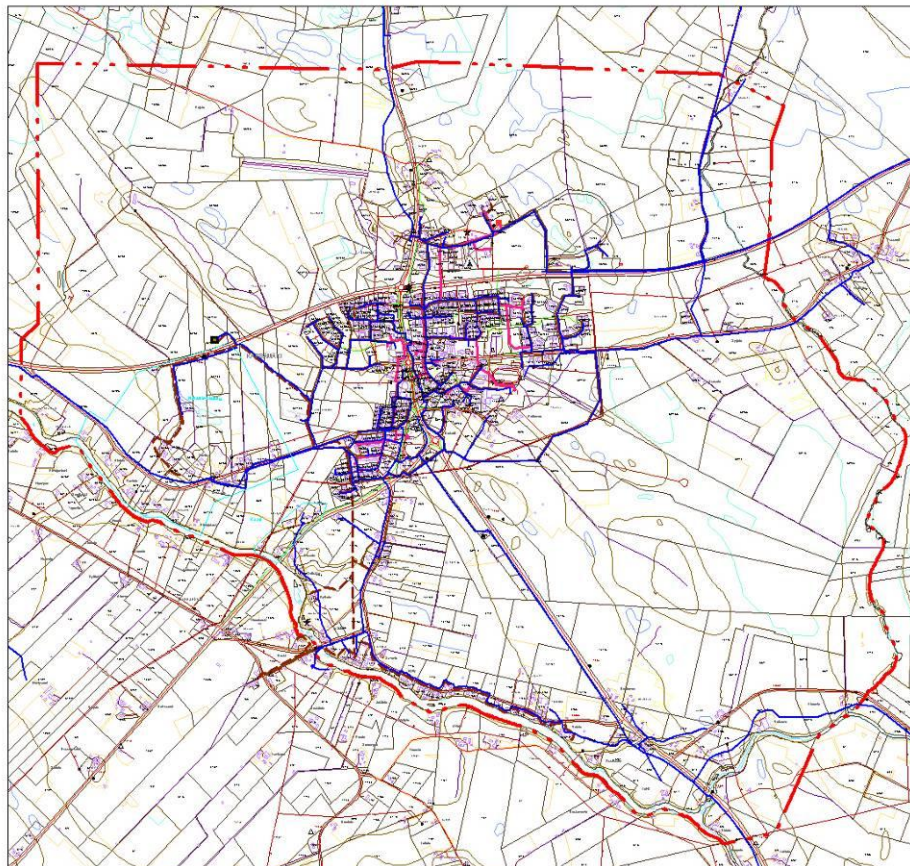
Maa- ja metsätalous	20,0 %
Palvelut ja kauppa	45,0 %
Teollisuus ja rakentaminen	30,0 %
Muut	3,1 %

Koulut

Kärsämäen taajamassa on Keskuskoulu. Keskuskoulu sisältää peruskoulun(yhtenäiskoulu), lukion ja esikoulun. Keskuskoulun lisäksi kunnassa toimii myös kaksi kyläkoulua, Venetpalo ja Saviselkä.

3.4 Tekninen huolto

Keskustaajaman vesihuollon verkosto kattaa nykyisen taajamarakenteen hyvin ja kaukolämmön verkosto on rakentumassa ydinkeskustan alueella.

KÄRSÄMÄEN KUNTA

KESKUSTAN OSAYLEISKAAVA

TEKNINEN HUOLTO

KUNNALLISTEKNIikka

- PAINEVIERÄ
- VESJOHTO
- VIEMÄRI
- KAUKOLÄMPÖ
- PUHDISTAMO

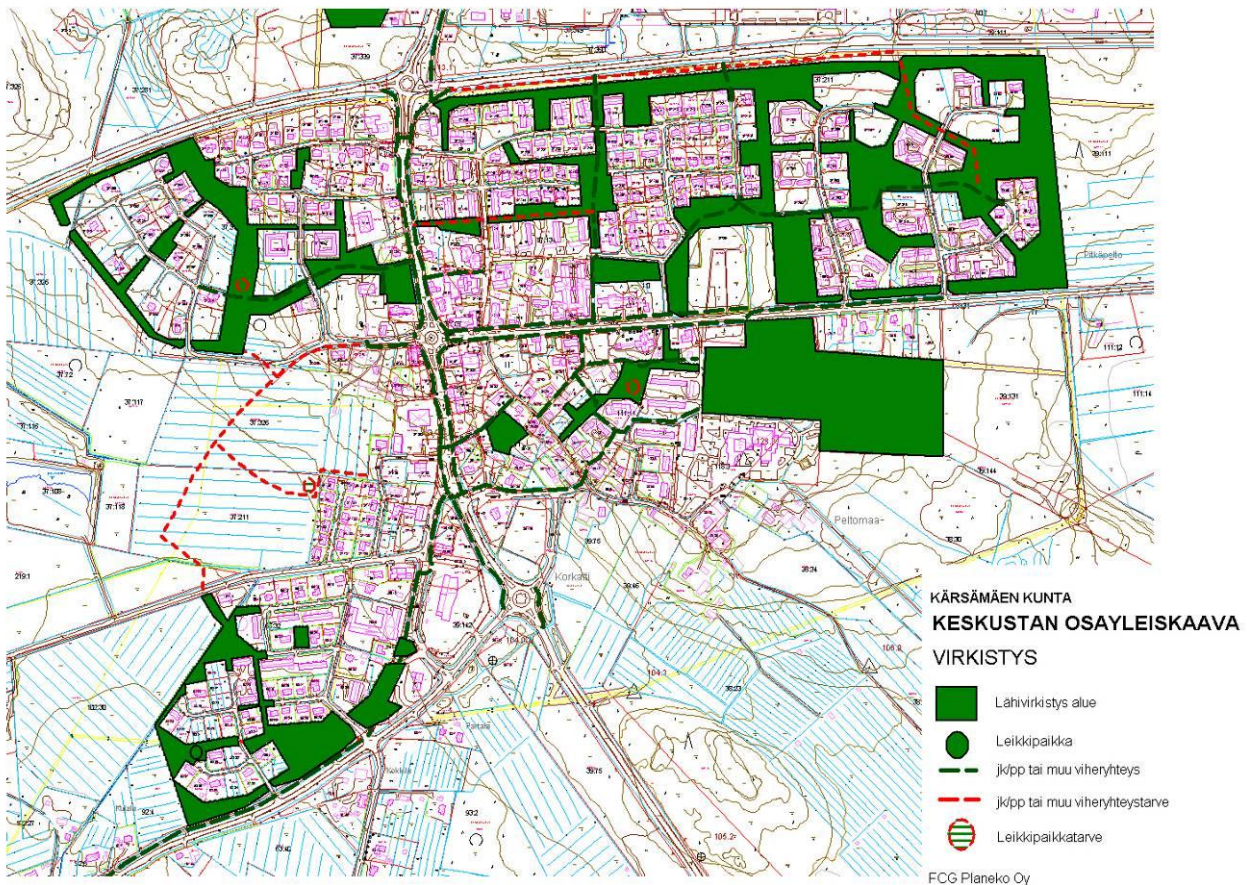
1:20 000

FCG Planeko Oy

02.2009

3.5 Virkistys- ja vapaa-aika

Taajaman lähivirkistys- ja puistoalueet ovat pirstoutuneita mutta kuitenkin suhteellisen hyvin yhdistetty jalankulkuyhteyksillä. Vain molemmat valtatiet katkaisevat yhteydet.

3.6 Luonto- ja maisemaselvitys

3.6.1 Yleistä

Tämä työ on Kärämäen kunnan yleiskaavoitusta palveleva selvitys ja se on laadittu maankäyttö- ja rakennuslain (1999/132) yleiskaavalle asettamien sisältövaatimusten mukaisella tarkkuudella. Maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää kaavoitusalueen luonnonolojen ja ympäristöarvojen selvittämisen tavoitteenaan turvata luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet sekä edustavat maisema-arvot. Pyrkimyksenä on myös edistää hyvän elinympäristön ja kestävä kehityksen tavoitetta.

Selvityksessä on tarkasteltu alueen luonnonoloja ja maisemaa osayleiskaavan vaatimalla laajuudella ja tasolla, jolloin tavoitteena on yleispiirteiden selvittäminen ja arvokkaiden luontokohteiden paikantaminen sekä kohteiden edustavuuden pohtiminen valtakunnallisessa ja alueellisessa mittakaavassa. Työ pohjautuu maastotarkasteluihin sekä alueelta aiemmin tehtyihin selvityksiin. Maastoinventoinnit on suoritettu 2.6.–1.7.2009 välisenä aikana.

Selvityksessä tarkastellaan suunnittelualueen luonnonolojen ja maiseman nykytilaa, kuvaillaan kasvillisuuden pääpiirteet, arvokkaat luontotyypit sekä maiseman osalta myös vauriokohdat.

Lintujen uhanalaistiedot päivitettiin luonto- ja maisemaselvitykseen elokuussa 2012.

3.6.2 Menetelmät ja aineisto

Suunnittelualueen luonnonympäristön nykytilaa tarkasteltiin 2.6.2009 suoritetulla maastoinventoinnilla, jossa painotettiin kasvillisuuden yleispiirteitä sekä mahdollisten arvokkaiden luontotyyppien rajaamista. Ennen maastotyötä mahdollinen uhanalainen lajisto selvitettiin ympäristöhallinnon uhanalaisrekisteristä. Maastoinventoinnin yhteydessä arvioitiin samalla myös uhanalaisen ja direktiivilajiston (mm. liito-oravan) esiintymismahdollisuuksia. Erillistä linnustoselvitystä alueelle ei ole tässä selvityksessä suoritettu, vaan linnustoa on havainnoitu maastokäynnin yhteydessä.

Inventoinneissa suunnittelualue kierrettiin ja valokuvattiin. Luontoselvityksen maastotöissä koko suunnittelualueesta poimittiin tarkempaan tarkasteluun muutamia kohteita joille rakennuspainetta tulevaisuudessa saattaa kohdistua (Kuva 2). Maastotarkastelun havainnot on analysoitu ja koottu raportiksi.

3.6.3 Alueen kuvaus

Eliömaakunta ja kasvillisuusvyöhyke

Eliömaakuntajaottelussa suunnittelualue luetaan Keski-pohjanmaan eliömaakuntaan ja kasvillisuusvyöhykkeiden aluejaossa se sijoittuu keskiboreaalisen vyöhykkeen Pohjanmaan lohkokoon. Alueelle on tyypillistä karujen kasvupaikkojen suhteellisen niukka lajisto. Soita alueella on huomattavan paljon ja suoyhdistelmät edustavat pääasiassa Pohjanmaan aapasaita.

Maisemamaakunta

Valtakunnallisessa maisemamaakuntajaossa alue kuuluu Suomenselän maisemamaakuntaan. Suomenselkä on karu ja laakea vedenjakajaseutu Pohjanmaan ja Järvi-Suomen välillä. Maasto on suhteellisen tasaista tai korkeussuhteiltaan vaihtelevaa ja kumpuilevaa. Korkeuserot jäävät kuitenkin alla 20 metrin. Koko alueella vallitsee mannerjäätikön kulutuskorkokuva.

Suomenselän maisema-alueen asutus on harvaa. Rakennuskannassa on vähän jäänteitä vuosisatojen takaisesta asutuksesta, mikä kertoo takamaisesta sijainnista. Kylät ovat pieniä ja ovat sijoittuneet laaksoihin ja vesistöjen äärelle tai selänteen rinteille.

Suomenselän alue on saanut kulttuurikehitykseensä vaikutteita monelta eri suunnalta. Suomenselän voisikin jakaa pienempiin osa-alueisiin, sillä eri osien välillä on huomattavia paikallisia eroja sekä luonnon että kulttuuripiirteiden suhteen.

Maa- ja kallioperä sekä topografia

Laajemmin Suomenselän kallioperä on yleensä karun moreenin peitossa ja paikoin tavataan laajoja kumpuilevia drumliinikenttiä. Jokilaaksoissa esiintyy savi- ja silttikerrostumia.

Suunnittelualueen maasto on topografialtaan suhteellisen tasaista, eikä suuria korkeuseroja esiinny. Alavin alue sijoittuu Pyhäjoen jokilaaksoon, mistä maasto kohoaa loivasti kohti pohjoispuolista moreeniselännettä. Keskustaajama sijaitsee ympäristöstä selkeämmin erottuvan moreeniselänteen etelärinteellä.

Maaperältään jokilaakson viljelytasanko on hiesua ja hiesusavea. Alueen pohjoisosan moreeniselänne sisältää hienoaineksista moreenia.

Vesistöt

Suunnittelualue rajautuu etelässä Pyhäjokeen, mikä on yläjuoksultaan säännöstelty ja voimatalouskäyttöön valjastettu vesistö. Pyhäjoen vesi on vedenlaatuluokituksessa yläjuoksulla hyvää ja Haapajärven altaasta alajuoksulle tyydyttävää. Vedenlaatuun vaikuttaa oleellisesti valuma-alueen maankäyttö. Runsaat metsä- ja suo-ojitukset sekä voimaperäinen maatalous kuormittavat vesistöä. Tulvasuojelun vuoksi aikoinaan suoritettujen jokiuoman perkaukset ja pengerrykset ovat muuttaneet uoman ja rantojen ekologista tilaa.

Pyhäjoki on aikoinaan ollut merkittävä lohi- ja rapujoki, jonka alkuperäiset lohi- ja meritaimenkannat ovat hävinneet 1950-luvun jälkeen. Joen rapukannat ovat alkaneet elpyä vuosikymmenten takaisesta romahduksesta. Pyhäjoki on edelleen Perämeren suurista joista yksi potentiaalisimmista lohijoista, joten se on otettu kalataloudellisen kunnostusohjelman kohteeksi.

Suunnittelualue sijoittuu joen yläjuoksulle ja se on vedenlaadultaan pintavesien yleisen käyttökelpoisuusluokituksen mukaan tyydyttävää. Alemmalle jokiosuudelle sijoittuvien voimalaitosten vuoksi alue ei juuri hyödy lohikalakan-tojen elpymisestä.

Pyhäjokivarren asukkaille tehdyn kyselyn mukaan joen merkittävimpänä käyttömuotona pidetään kotitarve- ja virkistyskalastusta. Tärkeitä käyttömuotoja ovat myös asuminen rannalla, luonnon- ja maisemansuojelu sekä uinti.

Muinaismuistokohteet

Suunnittelualueella ei sijaitse Pohjois-Pohjanmaan kiinteiden muinaismuistokohteiden inventoinneissa mainittuja muinaisjäänteitä. Muinaismuistokohteita esiintyy runsaammin kunnan eteläosissa, erityisesti Venetpalon alueella.

Suojelualueet

Suunnittelualueella ei sijaitse luonnonsuojelualueita, Natura-alueita tai muita suojeluohjelmien alueita.

Lähimmät Natura-alueet, Latvakangas ja Lapinniemi, sijaitsevat noin 5 km suunnittelualueen eteläpuolella. Muita suojeluohjelmien alueita suunnittelualueen läheisyyteen ei sijoitu.

3.7 Maisema-analyysi

3.7.1 Maisema-alueet ja perinnemaisemat

Yleiskaavan suunnittelualueella ei sijaitse valtakunnallisesti arvokkaita maisemakokonaisuuksia, maisemanähtävyyksiä tai arvokkaita perinnemaisemia. Alueelle ei sijoitu Pohjois-Pohjanmaan perinnemaisemakartoituksessa (1997) inventoituja perinnemaisemia.

3.7.2 Maisemarakenne

Kärsämäen yleiskaavan suunnittelualueen maisemarakenne noudattelee koko Suomenselän maisema-alueelle tyypillistä rakennetta, jolloin maasto on suhteellisen tasaista eikä suuria korkeuseroja ole havaittavissa.

Maiseman peruselementtinä on Pyhäjoki, mihin suunnittelualue rajautuu. Joen molemmin puolin jatkuu laaja ja tasainen jokilaakso, joka on tehokkaassa viljelys- ja asuinkäytössä. Myös yleiskaava-alueen itärajalle muodostuu maisemaa jäsentävä joki- ja jokilaaksoelementti Juurusojan rannoille.

Jokilaaksoa seuraa hyvin matala, mutta maastosta kuitenkin selvästi erottuva selänne, joka muodostuu loivapiirteisistä moreenikumpareista. Yhtenäisimmän ja laajimman kumpareen päälle on kehittynyt Kärsämäen keskusta. Selänne on samalla maiseman solmukohta.

Asutus on sijoittunut nauhamaisesti joenrannoille sekä matalille moreeniselänteille Kärsämäen keskusta. Asutus on laajentumassa hitaasti selänteiltä alas jokilaakson tasangoille.

Tiestö sijoittuu suunnittelualueelle säteittäisenä verkostona, jonka keskus sijoittuu Kärsämäen keskustajamaan. Pääväylänä toimii koko keskustan halki pohjois- eteläsuunnassa kulkeva vt 4. Muut merkittävimmät väylät ovat itä-länsisuunnassa kulkevat Kajaanintie mt 28 sekä Haapajärventie mt 58. Lisäksi Pyhäjoen rantaa myötäilevä tiestö on merkittävä elementti alueen maisemassa.

Alueen maisemakuva muodostuu vehmaasta jokirannasta laajoine ja avarine viljelysalueineen sekä sulkeutuneemmasta selännevyöhykkeestä. Viljelysalueet rajautuvat selkeästi tiestöön, rantatörmään tai metsänreunaan. Peltojen ja metsien väliset rajat muodostavat selkeitä reunavyöhykkeitä.

Kuva 2. Laajat viljelys- ja laidunalueet, jotka rajautuvat selkeästi metsänreunaan ovat tyypillisiä Kärämäen maisemakuvassa.

3.7.3 Maisematilat

Yleiskaavan suunnittelualueella on erilaisia maisematiloja, jotka elävöittävät alueen yleisilmettä. Maisematilojen luonteen muutokset rikastavat maisemakuvaa ja luovat siitä mielenkiintoisen.

Pyhäjoen ranta-alueet ja jokitasangoilla olevat pellot ovat avoimia maisematiloja, joilta avautuvat pitkät ja laajat näkymät alueen tasaisuudesta johtuen. Paikoin rantatörmällä vallitsee puoliavoin maisematila johtuen rantakasvillisuudesta sekä asutuista pihapiireistä.

Puoliavointa maisemaa edustaa myös keskustan rakennettu ympäristö, jossa vaihtelevat rakennetut korttelit sekä erilaiset pienet puisto- ja urheilualueet.

3.7.4 Maiseman erityispiirteet

Kärämäen keskustan yleiskaava-alueen maisemanerityispiirre on etenkin hyvin hoidetut ja perinteisen maanviljelyskulttuurin piirteitä säilyttänyt viljelysmaisema Pyhäjoen jokitasangolla. Näkyvät ovat avoimet; tienvarret ovat pääsääntöisesti säilyneet avoimina ja myös näkymät joelle ovat avoimia tai puoliavoimia.

Juurusojan varrella on myös edustavaa maatalousmaisemaa. Joskin näkymät tieltä ja pelloilta Juurusojalle ovat hieman umpeutuneemmat kuin Pyhäjoen rannoilla.

Kuva 3. Alarannan viljelyalueilla maisema on säilynyt avoimena.

Avoimia peltomaisemia ryhmittävät yksittäiset maisemapuut, puuryhmät sekä selkeät reunavyöhykkeet metsäpalstoja vasten. Myös tiloille ja taloille johtavat puukujanteet ovat edustavia ja lisäävät maiseman moni-ilmeisyyttä.

Kärsämäen keskustassa maisemaa elävöittävät kookkaat männyt sekä muutamaiset hyvin säilyneet vanhat kulttuurihistoriallisestikin merkittävät rakennukset. Kärsämäen kirkonseutu on maisemallisesti erittäin merkittävä kohde.

3.8 Luonnonympäristö

3.8.1 Luonnonolojen yleiskuvaus

Suunnittelualue sijoittuu maaperältään karulle Suomenselän alueelle, mikä näkyy myös kasvillisuuden lajistollisena niukkuutena sekä rehevämpien kasvupaikkatyyppien vähäisyytenä. Suunnittelualue on suurelta osin asuttua ja talouskäytössä olevaa aluetta, sisältäen alavan jokivarren viljelyalueet sekä talousmetsäalueet. Pyhäjokilaaksolla on Perämeren rannikkoalueen jokilaaksojen tapaan pitkä asutus- ja kulttuurihistoria, joten varsinaisia luonnonomaisia kohteita alueella on niukasti.

Alueen metsät ovat pääosin tuoreita puolukka-mustikkatyyppin (VMT) kankaita, jotka ovat eriasteisesti talousmetsäkäytössä. Soiden ja rämeiden osuus suunnittelualueella on vähäinen. Alueella tavataan avoimen maaseutu ympäristön tyyppilajistoa.

Suunnittelualueen linnusto käsittää pääosin avoimen kulttuuriympäristön lajistoa sekä havu- ja sekametsien yleislajistoa. Jokivarren lajistossa tavataan rehevämpien pesimäympäristöjen edustajia.

3.8.2 Osa-alue tarkastelu

3.8.2.1 Pyhäjokivarsi Alarannantien lounaisosassa

Sillankorvan ja Petäjäjärven välisellä alueella Alarannan peltolakeus jokivarressa on maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta. Joki erottuu peltomaisemassa lehtipuuston reunustamana nauhana. Jokirannassa tuomi (*Prunus padus*) on edustavana lehtipuuna koivun ohella. Lisäksi raita (*Salix caprea*) ja muutamain paikoin halava (*Salix pentandra*), matalamman pajuston ohella, muodostavat rantavyöhykkeen puustoa ja pensaikkoo. Rantavyöhykkeen putkilokasvistossa näkyvimpiä on suurruohosto, jossa valtalajeina ovat mm. mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), koiranputki (*Anthriscus sylvestris*), metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*) ja maitohorsma (*Epilobium angustifolium*).

Kuva 4. Petäjäjärvi. Alarannantien ja joen välistä peltoaluetta, joka on tehokkaassa viljelykäytössä. Jokirannassa vanhojen ”petäjien” muodostama edustava puuryhmä.

3.8.2.2 Jokivarsi välillä Niemelä – Raatti

Toisena lähemmän tarkastelun kohteena oli jokivarsi välillä Niemelä – Raatti. Alue on myös tehokkaan viljelyn leimaamaa ja jokirannassa sijaitsevat talokeskukset hoidettuine pihoineen. Jokivarressa on runsas, pääosin kiiltopajun muodostama pensasvyöhyke, jota on paikoin raivattu. Ojanvarressa reviiriään piti tyypillinen peltoaukeiden lintu pensastasku (*Saxicola rubetra*), joka lukeutuu valtakunnallisessa uhanalaisluokituksessa silmälläpidettäviin (NT) lajeihin.

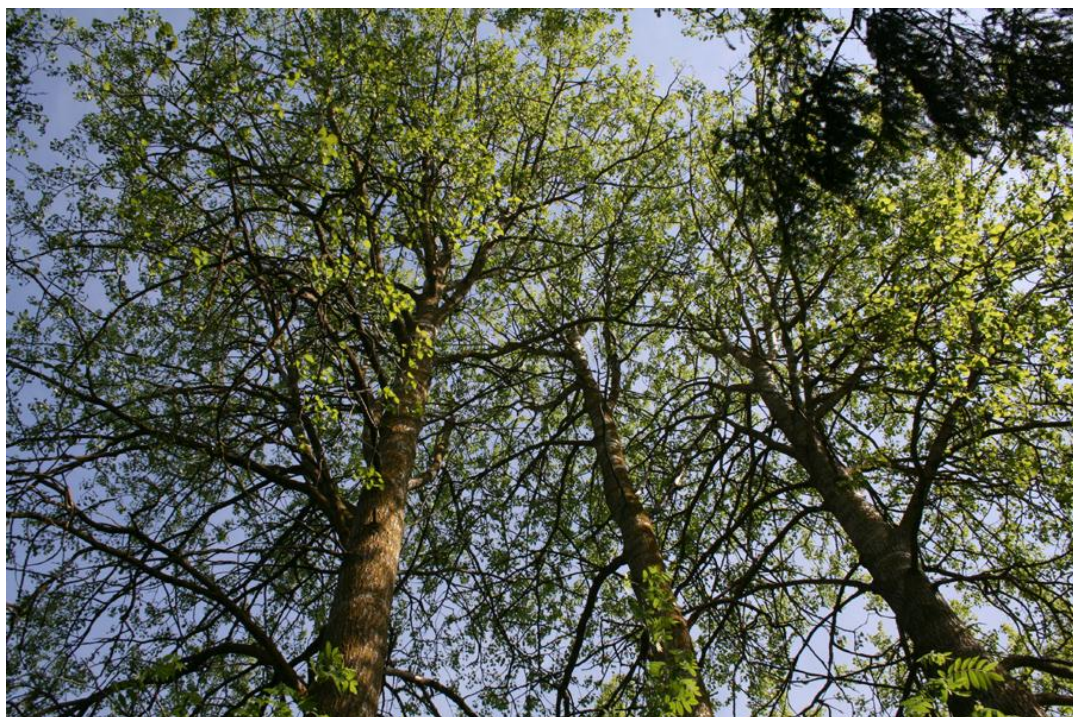
Raatin vieressä, sen länsipuolisella rantatörmällä kasvaa järeää vanhaa haapaa. Joukossa on muutama suuri, osin pökköitynyt koivu ja mänty. Alue erottuu maisemassa järeän puuston muodostamana pyöreälatvuksisena kokonaisuutena. Alispuustossa kasvaa koivua ja pihlajaa. Aluskasvillisuutta leimaa rehevämpi suurruohosto, minkä lajisto antaa viitteitä siitä mitä jokivar-

ren kasvillisuus olisi luonnontilaisena. Hiekkaisella rantatörmällä kasvaa paikoin runsaana metsäruusua (*Rosa majalis*) ja erityisesti metsäkurjenpolvea. Lisäksi kasvilajiston runsaimpia edustajia ovat mm. huopaohdake (*Cirsium helenioides*), koiranputki, karhunputki (*Angelica sylvestris*), metsäkorte (*Equisetum sylvaticum*), puna-ailakki (*Silene dioica*), niittyleinikki (*Ranunculus acris*), kevätleinikki (*Ranunculus auricomus coll.*) aitovirna (*Vicia sepium*), aho-orvokki (*Viola canina*) ja nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*).

Haavikkoon rajoittuva pakeettipeltö on nuoren haavan valtaamaa. Haavikko on putkilokasvilajistoltaan ympäristöään huomattavasti monimuotoisempaa, lehtomaista kangasta. Kohde ei ole kansallisten lakien mukainen erityisen arvokas elinympäristö, mutta sillä voisi olla virkistyskäyttöarvoa. Rantatörmällä kulkee polku.

Kuva 5. Raattin länsipuolista peltomaisemaa.

Kuva 6. Edustava haaparyhmä jokivarressa

Kuva 7. Rantatörmän polku

Kuva 8. Vanha petäjä jokitörmällä

Kuva 9. Rantatörmän nuorta haavikkoa, jonka kenttäkerroksessa valtalajina metsäkurjenpolvi.

3.8.2.3 Jokivarsi välillä Vainio – Virtala

Pyhäjoen yläjuoksulle sijoittuva alue, missä Pyhäjokeen laskee pieni Kärsämäenjoki. Suistossa on pieni sekapuustoinen saareke. Sivujoen lasku-uoman rannalla on rantalaidun.

Pääuoman varrella peltoviljely ulottuu miltei jokirantaan saakka. Ranta on paikoin avointa ja raivattua. Muutaman koivuryhmän välissä on tuomia ja jokin harmaaleppä. Pihat ovat rantaan saakka hoidettuja. Alueella on myös loma-asutusta. Rantatörmän putkilokasvilajistossa näkyvimpinä ovat mm. mesiangervo, koiranputki, maitohorsma, puna-ailakki ja lehtovirmajuuri (*Valeriana sambucifolia*). Muutamin paikoin esiintyy myös rantatädykettä (*Veronica longifolia*), joka vaatii avoimempia kasvupaikkoja.

Kuva 10. Kärsämäenjoki laskee Pyhäjokeen, suiston keskellä on sekapuustoinen pieni saareke.

Kuva 11. Maisemaa alajuoksun suuntaan

Kuva 12. Rantaan saakka ulottuvat hoidetut pihat

3.8.2.4 Koulukeskuksen itäpuoleinen metsäalue

Taajaman itäosassa sijaitsee koulukeskus liikuntapaikkoineen. Heti näiden itäpuolella ja on pääosin varttunutta talousmetsää, joka on osittain hakattua tai harvennettua. Mielenkiintoisin kuvio on heti koulukeskukseen rajoittuva varttuneempi kuusikko. Puusto on kerroksellista ja metsässä on jonkin verran lahoppuuta. Pääpuulajina esiintyy kuusi ja alispuustosta löytyy myös vanhaa lehtipuuta; koivua, leppää ja haapaa.

Metsä on pääosin VMT (*vacinium-myrtillus*) tyyppin tuoretta kangasta, jossa on myös lehtomaisen kankaan piirteitä. Käenkaalen (*Oxalis acetosella*) esiintyminen kenttäkerroksessa kertoo metsätyypin olevan tavanomaista tuoretta kangasta rehevämpää. Kuvio on pohjoisosastaan ojitettua korpea ja korpimuutunmaa.

Kohde on pienialainen ja tavanomaista talousmetsää monipuolisempi. Lahopökkölet lisäävät kohteen monimuotoisuutta. Kartoituksessa alueella havaittiin koppelon sulka sekä petolinnun syömän rastaan jäännökset. Linnustossa havaittiin myös punakylkirastas (*Turdus iliacus*) ja metsäkirvinen (*Anthus trivialis*), jotka ovat tyyppillisiä talousmetsien lintuja.

Kuva 13. Lahoppuustoinen, ojitettu korpi. Kenttäkerroksen lajistossa esiintyy paikoin runsaasti metsäimmarretta (*Gymnocarpium dryopteris*).

Kuva 14. Lahopuusto lisää kohteen lajistollista monimuotoisuutta

Kuva 15. Käenkaali kukkii kenttäkerroksessa.

Kuva 16. Harmaalepän rungolla kasvava kotelosieniin kuuluva pikipallo ei lukeudu suojelua vaativiin lajeihin, mutta ilmentää lajistollista monipuolisuutta kohteessa.

3.8.2.5 Similän seutu

Kohde on keskustan lounaispuolella sijaitsevaa asuin- sekä maa- ja metsätalousaluetta, jolla ei ole erityisiä luontoarvoja. Kohteen metsät ovat pääosin VMT -tyypin tuoreita talousmetsäkankaita.

Viljelyalueella maisemallisia arvoja on Alarannantien varressa. Peltoalueella on pieni metsäsaareke, joka monipuolistaa maisemaa sekä viljelyalueiden lajiston elinympäristöjä.

Kuva 17. Pienet metsäsaarekkeet peltojen keskellä ovat perinneympäristöjen lajiston elinympäristöinä merkittäviä ja lisäksi monipuolistavat maisemaa.

Kuva 18. Alueelle tyypillistä tuoretta kuusivaltaista kangasmetsää

3.8.3 Eläimistö ja linnusto

Alueen eläimistössä tavataan tyypillistä maaseutu- ja kulttuuriympäristöihin sopeutunutta lajistoa.

Linnustossa lehtokerttu (*Sylvia borin*) tuntui suosivan jokivarren reheväpuus-toisempia alueita. Petäjäjärven tienoilla havaittiin myös punavarpusen (*Carpodacus erythrinus*) reviiiri. Punavarpunen on viime vuosikymmeninä yleistynyt kulttuuriympäristöjen pesimälajina. Peltoalueiden pesimälinnustoon kuuluva pensastasku (*Saxicola rubetra*) havaittiin Alarannan viljelyalueella. Suomen kansallisessa uhanalaisluokituksessa pensastasku luetaan silmälläpidettäviin (NT) lajeihin. Silmälläpidettävät eivät täytä vaarantuneen lajin kriteereitä, joten ne eivät lukeudu varsinaisesti uhanalaisiin lajeihin. Selvitysalueelle tyypillisessä peltoalueiden lajistossa havaittiin myös sepelkyyhky (*Columba palumbus*) ja niittykirvinen (*Anthus pratensis*).

Metsäalueilla tyyppilajistoa edustivat mm. hömötiainen (*Parus montanus*), talitiainen (*Parus major*), metsäkirvinen (*Anthus trivialis*), punarinta (*Erithacus rubecula*), räkättirastas (*Turdus pilaris*), punakylkirastas (*Turdus iliacus*) ja laulurastas (*Turdus philomelos*).

3.8.4 Lainsäädäntö ja kohteiden arvottaminen

Luontotyyppi käsitteenä sisältää kasvillisuuden (biotooppi) ja eläinlajien (habitaatti) menestyäkseen vaatimat ympäristötyypit. Arvokkaiksi luontotyypeiksi luetaan kohteet joiden olemassaolo merkittävästi lisää alueen luontoarvoja. Tällaisia ympäristötyyppejä on lueteltu luonnonsuojelulain 29§:ssä ja niiden olemassaolo on lailla turvattu. Metsälain 10§:ä määrittelee erityisen tärkeitä elinympäristöjä, jotka tulee huomioida maankäytön suunnittelussa. Vesilaissa on pilaamis-, muuttamis- ja sulkemiskielto, joka koskee 15§ ja 17§:ssä lueteltuja kohteita.

Edellisten kansallisten lakien mukaisten luontotyyppien lisäksi EU:n luontodirektiivin liitteessä I on mainittu yhteisön tärkeänä pitämät luontotyytit (69 kpl), joita suojellaan pääasiassa Natura 2000-verkostolla. Luontotyyppiejä suojellaan tai muutoin huomioidaan maankäytössä luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja lajien elinympäristöjen säilyttämiseksi. Luonnontilaisesta poikkeavien luontotyyppien tilaa voidaan tarvittaessa parantaa ennallistamisella.

Lisäksi voi olla muita arvokkaita elinympäristöjä ja kasvupaikkoja jotka eivät kuulu edellä mainittuun lainsäädäntöön, mutta joiden luonnonarvot tulisi turvata muilla keinoin. Tällaisia ovat mm. perinnebiotoopit, jotka voivat olla valtakunnallisesti tai alueellisesti edustavia ja merkittäviä.

Kohteiden arvotuskriteereinä käytetään kohteen edustavuutta, luonnontilaisuutta, harvinaisuutta ja uhanalaisuutta sekä luonnon monimuotoisuutta lajitasolla. Arvotettavan alueen arvoa nostaa sen toimiminen eläimistön lisääntymis- tai ravinnonhankinta-alueena. Mitä harvinaisemmista ja uhanalaisemmista lajeista on kyse, sitä arvokkaampi alue on.

Luonnonsuojelulain (LSL 29 §) mukaiset luontotyypit

Luonnonsuojelulain 29 §:ssä on lueteltu yhdeksän luontotyyppiä, joiden luonnontilaisia tai luonnontilaiseen verrattavia kohteita ei saa muuttaa niin, että niiden ominaispiirteiden säilyminen kyseisellä alueella vaarantuu. Luonnonsuojelulailla suojeltuja luontotyyppiejä ovat:

- Luontaisesti syntyneet, merkittävilta osin jaloista lehtipuista koostuvat metsiköt
- Pähkinäpensaslehdot
- Tervaleppäkorvet
- Luonnontilaiset hiekkarannat
- Merenrantaniityt
- Puuttomat tai luontaisesti vähäpuustoiset dyynit
- Katajakedot
- Lehdesniityt
- Avointa maisemaa hallitsevat suuret puut ja puuryhmät

Metsälain (MetsäL 10 §) mukaiset erityisen tärkeät elinympäristöt

Metsälain 10 § velvoittaa säilyttämään arvokkaita elinympäristöjä, jos ne ovat luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia sekä ympäristöstään selvästi erotuvia. Niitä koskevat hoito- ja käyttötoimenpiteet tulee tehdä elinympäristöjen ominaispiirteet säilyttävällä tavalla. Tällaiset elinympäristöt ovat yleensä pienialaisia. Metsälain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä ovat:

- Lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt
- Ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot
- Rehevät lehtolaikut
- Pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla
- Rotkot ja kurut
- Jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät
- Karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdet

Vesilain (VesiL 15 a § ja 17 a §) mukaiset vesistöjen käytön yleiset rajoitukset

- Enintään 10 hehtaarin suuruisen fladan tai kluuvijärven tai Lapin läänin ulkopuolella enintään yhden hehtaarin suuruisen lammen tai järven luonnontilaisena säilymistä ei saa vaarantaa toimenpiteillä.
- Muualla kuin Lapin läänissä sijaitsevan luonnontilaisen uoman muuttaminen on kielletty, jos uoman säilyminen luonnontilaisena vaarantuu. Kielto koskee myös luonnontilaisia lähteitä.

Lisäksi maankäytön suunnittelussa huomioitavia ovat:

- Uhanalaisten- ja erityisesti suojeltavien eliölajien (LSL 46 § ja 47 §) esiintymät
- Luontodirektiivin IV (a) tarkoittaminen eläinlajien lisääntymis- ja levähdyspaikat

Kaava-alueen inventoinnissa on pyritty huomioimaan myös ym. lakien mainitsemattomat muut metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt (Meriluoto & Soininen 1998):

- vanhat havu- ja sekametsiköt
- vanhat lehtimetsiköt
- paisterinteet
- supat
- ruohoiset suot
- metsäniityt
- hakamaat

3.8.5 Arvokkaat luontotyypit ja uhanalainen lajisto

Suunnittelualueella ei esiinny edellä mainittujen lakien mukaisia arvokkaita luontotyyppejä, eikä myöskään uhanalaista, erityisesti suojeltavaa tai direktiivin (IV a) mukaista lajistoa tai niiden elinympäristöjä. Silmälläpidettävistä lajeista linnuista havaittiin punavarpunen ja niittykirvinen.

Ympäristöhallinnon uhanalaisrekisterissä ei ollut paikkatietoja suunnittelualueelta eikä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen mukaan kaavoitettavalta alueelta ole tiedossa uhanalaisen eliölajiston esiintymiä.

Alueelta ei nähty tarpeelliseksi suorittaa erillistä lintulaskentaa, sillä suunnittelualue on hyvin kulttuurivaikutteinen eikä siellä esiinny linnuston kannalta erityisiä edustavia elinympäristöjä. Kaava-alueen inventoinneissa ei havaittu merkkejä liito-oravasta, eikä sen suosimaa vanhaa runsaasti kolopuita sisältävää sekametsää esiinny alueella.

Luontoselvitykseen liittyvää karttaa ei katsottu tarpeelliseksi tehdä, koska kaava-alueella ei esiinny em. lakien mukaisia tai muutoin luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaita kohteita.

3.9 Kulttuuriympäristö

Kärsämäen vanhimma asutuksesta kertovat alueelta löytyneet kivi- ja rautakautiset esineet. Seutua on pitkään asuttaneet lappalaiset, jotka keskiajalla joutuivat väistymään hämäläisten tieltä. Pysyvä asutus on saapunut Kärsämälle 1500-luvun puolivälissä Savosta päin. Hämäläiset ja karjalaiset ovat tehneet alueelle hävitysretkiä.

Kärsämäki on aluksi kuulunut Pyhäjoen kirkonpitäjään. Vuonna 1764 Kärsämälle on perustettu kappeliseurakunta ja vuonna 1865 itsenäinen seurakunta. Kärsämäen kunta perustettiin 1869.

Ensimmäinen kirkko rakennettiin 1764 Pyhäjoen varteen, joka on purettu nykyisen kirkon valmistuttua.

Kärsämäellä on runsaasti kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita. Suurin osa kohteista sijoittuu Kärsämäen keskustaan sekä Pyhäjoen varteen keskustan läheisyyteen.

Yleiskaavan kulttuurihistorialliset kohteet on lueteltu kaavaselostuksen kohdassa 5.2.13 Suojelukohdeet

3.10 Emätilaselvitys ja rakentaminen

Yleiskaavan pohjaksi on Pyhäjoen rantavyöhykkeeltä selvitetty 1959 lopulla ollut tilajako, jonka perusteella kaavaan osoitettu rantarakennuspaikkoja.

Mitoituksena käytetään 200 metrin rantaviivaa uutta rakennuspaikkaa kohden huomioiden, ettei 1959 emätila ole käyttänyt jo rakennusoikeutta emenpi kuin normi antaa myöte sekä myös huomioiden, ettei emätila ole käyttänyt yli puolta rantaviivastaan. Rakentamattomille emätiloille annetaan rakennusoikeus mikäli rantaviiva siihen riittää ja on myös rakennuskelpoista.

3.11 Tärkeät näkymät

Suunnittelualan tärkeimmät näkymät avautuvat avoimille peltoalueille. Näkymiin sisältyy yleensä hoidettua peltoa, laiduntavia eläimiä, tyypillisiä maaseutumaisia rakennuksia sekä virtaava joki. Avoimia ja tärkeitä näkymiä on myös muualla kuin Pyhäjoen rannan tuntumassa.

Avoimena säilytettävät alueet sijoittuvat samoille alueille, missä avautuvat parhaimmat näkymät. Alarannatien, Hakalantien ja Välikyläntien sekä Pyhäjoen/Juurusojan välinen vyöhyke tulisi säilyttää jatkossa avoimena tai uuden rakentamisen tulisi noudattaa samaa linjaa kuin olemassa oleva rakentaminen. Kokkolantien, Alarannantien ja Nevantien välinen kiilamainen alue tulee myös säilyttää nykyisessä tilassa, laajempien maaseutumaisten näkymien säilyttämiseksi. Myös Kärämäen keskustan pohjoispuolella olevat viljelysala vt 4:n varrella tulisi säilyttää avoimina.

Avoimena säilytettävien alueiden lisäksi alueelle tyypilliset selkeät reunavyöhykkeet tulee säilyttää. Rakentamisen laajentuessa avoimille alueille, tulee luoda uusi reunavyöhyke istuksiin, jotta uusi rakentaminen sulautuu ympäröivään maisemaan, noudattaen alueen tyypillistä maisemakuvaa.

Metsäisille selänteille rakennettaessa, tulee säilyttää selänteen ja laakson rajavyöhyke ehjänä jättämällä rakennettujen piha-alueiden ja rajavyöhykkeen väliin olemassa olevaa puustoa. Tällöin puuston muodostama siluetti kauko- maisemassa ei rikkoonnu ja maiseman yleisilme pysyy tasapainoisena.

3.12 Maisemavauriot ja niiden korjaaminen

Pääpiirteissään keskustan yleiskaava-alue on hyvin hoidettua ja maisemallisesti siistiä. Huomattavimmat maisemavauriot ovat teollisuusalueilla. Teollisuusalueiden ympäristön hoidossa on toivomisen varaa. Alueet tulisi rajata ympäröivistä alueista selkeämmin ja välttää alueiden kontrolloimatonta laajenemista lähialueille (mm. varastointi). Teollisuusalueilla myös kasvillisuus on tienvarsilla ja tonttien reunoilla villiintynyt ja epäsiistiä.

Keskustan alueella ja sen laitamilla on muutamia vanhoja rakennuksia ja maatiloja, jotka vaativat pikaisesti kunnostusta, jotta niistä ei synny merkittäviä maisemavaurioita. Keskustan yleisilmeen tulisi olla siisti ja huoliteltu.

Kärämäen keskustaan johtavien pääteiden varsilla osa metsäalueista on hyvin tiheäkasvuisia ja synkkiä. Yleisilmeen parantamiseksi ja aavistukseksi lähestyvistä taajamista, tulisi näitä metsiä harventaa.

3.13 Merkittävät luontokohteet

Inventointien perusteella suunnittelualueelta ei havaittu lain mukaisia suojeltavia luontokohteita tai arvokkaan lajiston elinympäristöjä.

Jokivarsessa, välillä Niemelä–Raatti, sijaitseva vanhan puuston muodostama jokitörmä, minkä kasvillisuus on rehevää ja lähinnä luonnontilaista. Kohde on säästämisen arvoinen.

Koulukeskuksen itäpuolisen metsäalueen pienialainen tuoreen kankaan ja ojitetun korven muodostama kuusikkokuvio on lajistollisesti tavanomaista talousmetsää monipuolisempi ja siksi edustava, esimerkiksi opetuskohteena.

Suunnittelualueelle ei sijoitu valtakunnallisesti tai alueellisesti merkittäviä perinnemaisemia, mutta kaikki avoimena säilyneet viljelyalueet ovat perinnebiotooppien lajiston kannalta säilyttämisen arvoisia. Perinneympäristöjen lajistossa osa on avoimia ympäristöjä vaativaa ja nämä hyötyvät avoimena säilyvistä alueista. Toisaalta osa lajistosta kaipaa tehokkaan maatalouden keskellä suojavaöhykkeitä pesintänsä onnistumiseen. Perinteiset laidunalueet ja osittain puustoiset hakamaat olisivat perinnebiotooppien lajiston kannalta suotuisampia elinympäristöjä.

3.14 Liikennejärjestelyt ja suunnittelu

Yleiskaava-alueen liikenne ratkaisujen pohjana on ollut Tiehallinnon laatimat suunnitelma vuodelta 1998 (Valtatie4 parantaminen Kärsämäen kohdalla) sekä edellisen täydennys 2002.

Lisäksi Tiehallinnon 2009 tilaama selvitys valtatie4 järjestelyistä taajamassa (Ramboll OY 2009).

Yleiskaavassa on lisäksi huomioitu VT4 ohitustien tiesuunnitelma, jonka mukainen linjaus on kaavassa esitetty.

4 TAVOITTEET

4.1 Yleistä

Kärsämäen kunnan keskustan osayleiskaava laaditaan oikeusvaikutteisena yleiskaavana.

Osayleiskaavan uudistamisen päätavoitteena on luoda kaavalliset valmiudet kehittää keskustaaajaman ja siihen välittömästi liittyvien reuna-alueiden maankäyttöä, turvata kulttuurihistoria ja maiseman säilyminen sekä kehittää alueen liikenneverkkoa vastaamaan muuttuneita tilanteita.

Kaavan tavoitteisiin on otettu mukaan ne keskeiset tavoitteet, joilla katsotaan olevan yleiskaavan suunnittelumittakaavassa keskeinen vaikutus tulevan yhdyskuntarakenteen, sen palvelujen ja liikenteen muodostumiseen.

Kärsämäen keskustan osayleiskaavan tavoitevuosi on 2030.

Kaavan tavoitteet on johdettu yleiskaavan sisältövaatimuksista. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) 39 § määrittää että yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon:

- 1) yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys;*
- 2) olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö;*
- 3) asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus;*
- 4) mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestävällä tavalla;*
- 5) mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasepainoiseen elinympäristöön;*
- 6) kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset;*
- 7) ympäristöhaittojen vähentäminen;*
- 8) rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä*
- 9) virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.*

4.2 VALTAKUNNALLISET ALUEIDENKÄYTTÖTAVOITTEET

MRL edellyttää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) huomioon ottamista siten, että edistetään niiden toteuttamista alueidenkäytön suunnittelussa (MRL 24 §). Valtioneuvosto antoi päätöksen valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista 30.11.2000. VAT tarkistamisesta VN antoi päätöksen 13.11.2008, joka tuli voimaan 1.3.2009.. Kaavan tavoitteet ovat johdettu VAT:sta.

Toimiva aluerakenne

Toimivan aluerakenteen tavoitteet painottuvat seuraaviin seikkoihin:

- Alueidenkäytöllä tuetaan aluerakenteen tasapainoista kehittämistä sekä elinkeinoelämän kilpailukyvyä ja kansainvälisen aseman vahvistamista hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita sekä edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävä hyödyntämistä.
- Aluerakenteen ja alueidenkäytön kehittäminen perustuu ensisijaisesti alueiden omiin vahvuuksiin ja sijaintitekijöihin.
- Alueidenkäytöllä edistetään kaupunkien ja maaseudun vuorovaikutusta sekä kyläverkoston kehittämistä. Erityisesti harvaan asutulla maaseudulla ja taantuvilla alueilla kiinnitetään alueidenkäytössä huomiota jo olemassa olevien rakenteiden hyödyntämiseen sekä elinkeinotoiminnan ja muun toimintapohjan monipuolistamiseen.
- Alueidenkäytössä otetaan huomioon haja-asutukseen ja yksittäistointoihin perustuvat elinkeinot sekä maaseudun tarve saada uusia pysyviä asukkaita.
- Samalla tulee kiinnittää huomiota alue ja yhdyskuntarakenteen toimivuuteen sekä elinkeinotoiminnan tarpeiden ja ympäristöarvojen yhteensovittamiseen.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne

Eheytyvän yhdyskuntarakenteen ja elinympäristön laadun kannalta pidetään tärkeänä, että alueidenkäytön suunnittelussa

- Lähtökohtana on perusteltu väestönkehitysarvio
- Esitetään yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen tarvittavat toimenpiteet
- Ei sijoiteta irralleen olemassa olevasta yhdyskuntarakenteesta uusia huomattavia asuin-, työpaikka- tai palvelutoimintojen alueita
- Varataan riittävät alueet jalankulun ja pyöräilyn verkostoja varten sekä edistetään verkostojen jatkuvuutta
- Terveysvaikutuksia tai onnettomuusriskejä aiheuttavien toimintojen ja vaikutuksille herkkien toimintojen välille jätetään riittävän suuri etäisyys
- Maa- ja kallioperän soveltuvuus suunniteltuun käyttöön otetaan huomioon
- Ehkäistään melusta ja tärinästä aiheutuvaa haittaa ja pyritään vähentämään jo olemassa olevia haittoja
- Otetaan huomioon jätevesihaittojen ehkäisy

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat (tiivistelmä)

Kulttuuri- ja luonnonperinnön, virkistyskäytön ja luonnonvarojen kannalta on tärkeää, että

- Varmistetaan valtakunnallisesti merkittävien kulttuuri- ja luonnonperinnön arvojen säilyminen
- Ekologisesti tai virkistyskäytön kannalta merkittävät ja yhtenäiset luonnonalueet säilyvät mahdollisimman yhtenäisinä
- Luodaan edellytykset seudullisten virkistysalueiden muodostamiselle
- Tavoitteissa painotetaan luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityisiä aluekonaisuuksia ja niiden turvaamista.
- Edistetään luonnon virkistyskäyttöä

- Ilman erityisiä perusteita ei hyviä ja yhtenäisiä peltoalueita oteta taajama-toimintojen käyttöön eikä hyviä ja laajoja metsätalousalueita pirstota muulla maankäytöllä.

Toimivat yhteysverkot ja energianhuolto

Toimivien yhteysverkostojen ja energiahuollon näkökulmasta alueidenkäytön suunnittelussa on

- Liikennejärjestelmät suunniteltava kokonaisuuksina
- Erityistä huomiota on kiinnitettävä liikenne- ja kuljetustarpeen vähentämiseen.
- Erityistä huomiota on kiinnitettävä liikenneturvallisuuden ja ympäristöstävällisten liikennemuotojen käyttöedellytysten parantamiseen.
- Turvattava olemassa olevien valtakunnallisesti merkittävien ratojen ja maanteiden jatkuvuus ja kehittämismahdollisuudet.
- Edistettävä eri liikennemuotojen yhteistyötä ja joukkoliikennettä.
- Energihuollon verkostojen suunnittelussa on huomioitava sään ääri-ilmiöt, tulvariskit, ympäröivä maankäyttö ja luonnon- ja maiseman arvot.

4.3 Valtioneuvoston strategiat

4.3.1 Kansallinen energia- ja ilmastostrategia/ Kioton sopimus

Valtioneuvostossa kesäkuussa 2006 hyväksytyssä kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa (KEIS) todetaan, että Suomen kasvihuonekaasupäästöt tulevat kasvamaan yli Kioton tavoitetasoon ellei päästöjen rajoittamiseksi ryhdytä määrätietoisin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin. *Toimenpiteitä tarvitaan energian tuotannossa ja käytössä, liikenteessä, rakentamisessa ja yhdyskuntasuunnittelussa, maa- ja metsätalouden päästöjen hallinnassa sekä jätehuollossa.*

”Kunnat ovat ilmastopolitiikan näkökulmasta sekä energian tuottajia että käyttäjiä. Kunnilla on myös vastuu yhdyskuntien jätehuollosta. Kunnat voivat parhaiten ottaa ilmastokysymykset huomioon uuden yhdyskuntarakenteen, rakennuskannan ja infrastruktuurin suunnittelussa, rakentamisessa ja perusparannuksessa. Strategian ympäristövaikutusten arviointiraportissa tuodaan esille kuntien tärkeä merkitys siirryttäessä kohti energiavaroja ja muita luonnonvaroja tehokkaammin hyödyntävää yhdyskuntarakennetta. Raportin mukaan kunnat voivat vaikuttaa merkittävästi yhdyskuntarakenteeseen liittyviin ympäristövaikutuksiin. Asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää raportin mukaan todennäköisesti nykyistä vahvempaa ohjausta.” (KEIS)

Kuntien energiatehokkuuden parantamiseksi ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi strategiassa esitetään mm. seuraavia toimia, joiden toimeenpanossa kunnilla on keskeinen vastuu:

- Edistetään hallinnon ja yhdyskuntasuunnittelun keinoin energiataloudellisen, vähän liikennettä aiheuttavan, ehjän yhdyskuntarakenteen syntymistä. Uudet rakennettavat alueet suunnitellaan niin, että ne ovat helposti joukkoliikenteen tavoitettavissa. Uusilla kaavoitettavilla alueilla edistetään energiatehokasta alue- ja kaukolämpötoimintaa.

4.3.2 Yhdyskuntien ja rakennusten energiakäyttöä koskevat tavoitteet

Yhdyskuntien ja rakennusten energiakäytön osalta on kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa määritetty toteutettavaksi mm. seuraavat toimenpiteet:

- Uutta, rakennettavaa rakennuskantaa ohjataan sijoittumaan siten, että se tukeutuu olemassa oleviin palvelu-, liikenne- ja energiajärjestelmiin.
- Kehitetään vetovoimaisia kaupunkiasumisen muotoja ja kaupunkimaisia, maankäytöltään tehokkaita pientaloyhdyskuntia yhteistyössä kuntien ja rakennusalan kanssa.

Tavoitteena on myös löytää yhdyskuntarakenteellisia ratkaisuja, joiden vaikutuksesta yhdyskuntarakenteesta johtuvat kasvihuonekaasupäästöt vähenevät. Lisäksi tavoitteena on edistää energiatehokasta ja matalaenergiarakentamista rakennusten uudistuotannossa.

- ➔ *Sijoitetaan uusi rakennuskanta tukeutumaan oleviin palvelu-, liikenne- ja energiajärjestelmiin. Tavoitteena on energiataloudellinen, vähän liikennettä aiheuttava ja ehjä yhdyskuntarakenne.*
- ➔ *Kehitetään vetovoimaista asumista osoittamalla maankäytöltään ja energiankäytöltään tehokkaita uusia pientaloalueita.*
- ➔ *Edistetään kaavamääräyksiin ja -suosituksiin energiatehokasta uudisrakentamista ja korjattavan rakennuskannan energiatehokkuuden parantamista.*
- ➔ *Kaavaratkaisulla vähennetään kasvihuonepäästöjä huomattavasti nykyisestä.*
- ➔ *Kaavalla edistetään sellaista maankäyttöä, joka ohjaa rakentamista sekä ihmisten liikkumista ja energiankäyttöä ympäristön kannalta kestäväksi.*

4.3.3 Liikennettä koskevat tavoitteet

Liikenteen osalta on kansallisessa energia- ja ilmastostrategiassa määritetty toteutettavaksi mm. seuraavat toimenpiteet:

- Liikennejärjestelmien tehostamiseksi kehitetään edelleen liikennejärjestelmän suunnittelua yhdistyneenä maankäytön suunnitteluun. Valtion ja kuntien yhteistyötä suunnittelussa ja toteutuksessa lisätään. Maankäytön suunnittelussa kasvukeskusten laajentumista ohjataan toimivan joukkoliikenteen alueille.
- Luodaan edellytyksiä raskaiden kuljetusten siirtämiseksi enenevässä määrin teiltä rautateille.
- ➔ *Suunnitellaan yhdyskuntarakenne vähän liikennettä aiheuttavaksi. Aiheutuvan liikenteen tulee olla mahdollisimman energiatehokasta. Tavoitteena on moottoriajoneuvoliikenteen vähentäminen.*
- ➔ *Kehitetään liikennejärjestelmää ja kevyen liikenteen verkkoa siten, että kevyen liikenteen houkuttavuus si-*

säisessä liikenteessä suhteessa auton käyttöön paranee merkittävästi.

- *Tuetaan julkisen liikenteen palveluiden kehittämismahdollisuuksia Oulun Eteläisen kaupunkiverkon kaupunkikeskusten välisessä liikenteessä.*

4.4 Kunnan strategia 2011 -2015

Seuraavassa esitetään Kärsämäen kunnan strategian 2011 -2015 päämäärät ja tavoitteet, joilla päämääriin pyritään.

Kärsämäen kunnan toiminta-ajatuksena on luoda Kärsämäestä paikkakunta, jossa on hyvät edellytykset elää, asua ja tehdä työtä. Toiminnan päämääränä on

- perusturvan ylläpitäminen
- elinkeinojen edistäminen
- yhteistyö sidosryhmien kanssa

Päämääriin pyritään seuraavien tavoitteiden avulla:

- hyvät sosiaali- ja terveyspalvelut
- monipuolinen koulutustarjonta
- luova henkinen ja fyysinen kulttuuri
- toimiva yhdyskuntatekniikka ja ympäristö
- yrittäjyyden edistäminen ja elinkeinorakenteen monipuolistaminen
- kuntakuvan kohottaminen
- laajentuva yhteistoiminta muiden kuntien kanssa
- yhteistoiminta järjestöjen ja yhteisöjen kanssa

Kärsämäen visio 2015

Kärsämäki on onnellisten nuorten ja nuorten perheiden asuinpaikka sekä innostuneiden ja osaavien yrittäjien toimintaympäristö.

Kärsämäki toimii palvelu- ja asiakaslähtöisesti sekä palvelujen tuottaminen ja vastuu palvelujen järjestämisestä on erotettu toisistaan.

4.5 Asuminen

4.5.1 Nykyiset asunnot

Kärsämäen kunnan asuntojakauma oli Väestörekisterikeskuksen mukaan 2011 seuraava.

<i>Rakennustyyppi</i>	<i>Rakennusten lkm</i>
Pientalo	1152
Rivitalo	81
Kerrostalo	7
Vapaa-ajan rakennus	71

Keskustaajaman asuntojakauma asemakaava-alueella oli 2011 lopussa:

Pientalo	194
Rivitalo	70
kerrosta	7

4.5.2 Asuntokapasiteetti

Asemakaavassa on toteutumatonta asuinkapasiteettia

- Omakotitontit 45 kpl, joista kunnan omistuksessa 29 kpl
- Rivitalotontit tai rakennuspaikat (4 tonttia vain osittain n. 50 % rakennettu) yht. 11 kpl, joista 10 kpl kunnan omistuksessa.

Asemakaavan ulkopuolella osayleiskaava-alueen asuntojakauma oli 2011 lopussa:

Pientalo	110
----------	-----

Osayleiskaavassa asumiseen varattua uutta kapasiteettia taajaman ulkopuolella on noin 25 – 30 tonttia.

4.5.3 Asuntotarve

VTT on vuonna 2005 selvittänyt Suomen asuntotarvetta . Tutkimuksen mukaan:

- Asumisväljyys on Suomessa noin 37 kerrosneliötä asukasta kohti. Asumisväljyys tulee koko maassa kasvamaan noin 45 kerrosneliöön asukasta kohti vuonna 2025. Suomen asumisväljyys on pieni verrattuna muihin kehittyneisiin maihin.
- Koko maassa asuntojen tarpeesta 1/5 aiheutuu väestönkasvusta, 1/3 väestörakenteen muutoksesta eli ikääntymisestä ja perherakenteen muuttumisesta. Asuntojen poistuma eli siirtyminen kokonaan pois asumiskäytöstä sekä varauman lisäys aiheuttavat aluksi tarpeesta 1/4, myöhemmin suuremman osan.

- Asuntokuntiemme keskikoko on noin 2,1 asukasta. Se pienenee vuoteen 2025 mennessä 1,9:ään. Yhden ja kahden henkilön asuntokuntien osuus kasvaa. Enintään 2 huoneen ja keittiön kokoisten asuntojen tarve vähenee puoleen nykyisestä. 3-4 huoneen ja keittiön asuntoja tarvitaan selvästi lisää.

Asumisväljyys kasvaa arviolta noin 0,6 neliometriä per henkilö vuodessa. Siten asumisväljyyden kasvun perusteella tarvittaisiin Kärsämäellä vuonna 2030 noin 1 600 kerrosneliötä lisää.

Vanhoiden asuinalueiden asumisväljyys kasvaa vähitellen väestön vanhentumisen ja vaihtuessa sekä asuntokuntakoon pienentyessä. Suurin osa asumisväljyyden kasvusta mahdollistuu omakotialueiden lisärakentamisella. Muilla kuin omakotialueilla asumisväljyyden kasvu edellyttää aina uusia, aiempaa suurempia asuntoja.

Asuntokuntien keskikoko tulee jossain määrin pienenevään yleisen trendin mukaisesti. Pienemmissä kunnissa se on tällä hetkellä 2,3 ja tulee vuonna 2030 olemaan edelleenkin hieman suurempi kuin maassa keskimäärin, todennäköisesti noin 2,1. Alueellisen keskusosan vahvistuminen ja väestön ikääntyminen vahvistavat asuntokuntakoon pienentämistrendiä.

Asuntojen poistuma ei Kärsämäellä todennäköisesti aiheuta uusien asuntojen tai tonttien tarvetta koska nykyiset asuinalueet ja asunnot mitä todennäköisimmin myös säilyvät asuinkäytössä.

Väestönkasvu Kärsämäen taajamassa tulee suunnittelujakson aikana olemaan todennäköisesti hidasta. Siten suurin asuntojen uudisrakentamiseen vaikuttavat tekijät tulevana vuosikymmeninä tulevat olemaan yleisen kehityksen mukaiset väestön ikääntyminen, perherakenteen muutos ja asumisväljyyden kasvu.

Tilastokeskuksen ennuste taajamaväestölle vuodelle 2030 on noin 1700 asukasta. Mikäli keskimääräinen asuntokuntakoko on noin kaksi henkeä, tarkoittaa se noin 850 asuntoa, mikä merkitsisi noin 150-200 uutta asuntoa väestönkasvun perusteella riippuen asuntotyyppijakaumasta.

Väestönkasvu on seurausta osaltaan vanhenevan väestön muuttamisesta maaseudulta palveluiden ääreen. Myös yleismaailmalliset taloudelliset vaihtelut vaikuttavat väestönkasvuun ja seuraava lama todennäköisesti vähentää asuntojen tarvetta ainakin väliaikaisesti. Vanhustyöväestö muuttaa aluekeskukseen todennäköisesti tasaisemmin oman elämäntilanteensa mukaan ja palvelujen kehittyessä.

4.5.4 Asuntojakauma ja asuntotarve

Väestönkasvu edellyttää erityisesti vanhusväestölle sopivia asuntoja aivan palvelujen tuntumasta. Asuntokuntakoon pieneminen myös edellyttää uudentyyppistä asumista. Tästä johtuen rivitaloasuminen tulee korostumaan Kärsämäen taajamassa.

Asuntotarpeeseen on parhaiten mahdollista vastata tiiviillä ja matalalla rakentamisella perinteisen kerrostalorakentamisen sijaan.

Asuntotuotannolla tulee vastata ennustettuun väestönkasvuun, asumisväljyyden kasvuun, ikärakenteen muutokseen ja asuntokuntakoon pienemiseen.

Kun lähdetään siitä, että uudistuotanto toteutetaan vastaamaan näitä muutoksia, saadaan uudistuotannon asuntojakaumaksi seuraava.

- *Asuntoalueiden suunnittelussa varaudutaan noin 400 hengen väestönkasvuun ja asumisväljyyden kasvuun. jolloin yleiskaavassa osoitetaan yhteensä reilut 200 uutta asuntoa*
- *Nykyisessä asemakaavassa on kapasiteettia noin 150 asunnolle, joten uusien asuinalueiden kaavoittamisen tarve on vähäistä.*
- *Yleiskaavassa on kuitenkin syytä mahdollistaa laskettua suurempi kasvu. Tämä edellyttää kuitenkin alueiden oikeaa sijoittamista siten, että ne liittyvät suoraan nykyiseen rakenteeseen ja hyödyntävät nykyistä kunnallistekniikan verkostoa.*
- *Uusien asuinalueiden avulla tarjotaan nykyistä monipuolisemmin erilaisia asuntotyyppejä.*
- *Sijoitetaan uudet asuinalueet olevien palveluiden läheisyyteen.*

4.5.5 Rakentaminen ranta-alueella

Olemassa oleviksi rakennuspaikoiksi katsotaan rakennetut rakennuspaikat, joilla on voimassa oleva rakennuslupa tai joiden rakennukset on rakennettu ennen vuotta 1959.

Uuden rantarakennusoikeuden määräytymisessä ovat perusteena emätilaselvitys ja rantaviivaselvitys.

Emätilaselvityksessä on huomioitu vuoden 1969 mukainen tilanne, jonka mukaan myös nykyisten tilojen jäljellä oleva rakennusoikeus määritellään. Kyseinen poikkileikkausajankohta määräytyy rakennuslain rantakaavasäännösten voimaantulon mukaan.

Kullekin tilalle lasketaan muunnetun rantaviivan mukainen teoreettinen rakennusoikeus eli rakennusoikeusluku = muunnettu rantaviiva x mitoitusluku. Laskennallisesta rakennusoikeudesta vähennetään olemassa olevat asunnot sekä, mikäli kyseessä on emätila, vuoden 1969 jälkeen myydyt rakennuspaikat. Lopullinen rakennusoikeus määräytyy sen perusteella, onko vuoden 1969 mukaisen emätilan rakennusoikeutta vielä jäljellä.

Rantarakentamisen mitoituksessa on käytetty luonnollista rantaviivaa, mutta mitoitusluku, joka normaalitapauksessa taajama-alueelle olisi 10 – 12 rakennuspaikkaa kilometrillä, on vähennetty 5 rakennuspaikkaan kilometrille, koska kysymyksessä on kapea vesistö, jolla normaalisti vain puolet rantaviivasta laskettaisiin mukaan.

4.6 Työpaikat, elinkeinot ja palvelut

Teollisuuden työpaikkoja suunnittelualueella on tällä hetkellä noin 90, jonka odotetaan kasvan lähitulevaisuudessa merkittävästi.

Teolliselle toiminnalle varattua aluetta on asemakaavassa 20 rakennuspaikkaa, joista 2 on osittain rakentunut. 15 tonttia on kunnan omistuksessa.

Palvelualan kapasiteettia asemakaavassa on yhteensä 7 tonttia, joista 2 on osittain rakentunut. Yksi tontti on kunnan omistuksessa.

Talouden pitkäaikaisissa vaihteluissa palvelualan työpaikat ovat helposti uhattuina. Kärsämäellä on siten edullista pyrkiä monipuolistamaan työpaikkatarjontaa.

Olemassa olevien työpaikkojen turvaaminen on myös tärkeää. Maatalouden työpaikkoja voidaan turvata säilyttämällä mahdollisimman laajoja ja yhtenäisiä peltoalueita viljelykäytössä. Jalostuksen työpaikkoja voidaan turvata kehittämällä liikennejärjestelmää ja osoittamalla hyviä uusia alueita monipuolisesti erilaisille työpaikkatoiminnoille. Palvelujen työpaikkoja voidaan turvata kehittämällä keskustan liikennejärjestelyjä ja viihtyisyyttä.

Nykyiset työpaikka-alueet on esitetty liitteessä 3.

- ➔ *Kärsämäellä tavoitellaan nykyistä monipuolisempaa työpaikkajakaumaa.*
- ➔ *Osoitetaan monipuolisesti erilaisia työpaikka-alueita nykyisten toimintojen muutostarpeisiin ja tulevaisuuden tarpeisiin.*
- ➔ *Kehitetään kuntakeskustaa siten, että saadaan siellä asioivat viipymään pidempään ja käyttämään enemmän palveluita.*

4.6.1 Julkiset palvelut

Kärsämäellä on kattavat julkiset palvelut. Kunnan koosta johtuen etäisyydet palveluihin ovat myös lyhyet.

Nykyiset palvelut on esitetty liitteessä Opaskartta.

- ➔ *Tukeudutaan olemassa oleviin palveluihin.*
- ➔ *Varaudutaan ikärakenteen tuomiin muutoksiin palvelurakenteessa.*

4.7 Liikenne

Yleiskaavan sisältövaatimusten mukaisesti tulee yleiskaavaa laadittaessa ottaa liikenteen osalta huomioon "mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukko-liikenteen ja kevyen liikenteen, ... tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla".

Kärsämäen keskustaajaman liikenteellisenä haasteena on taajaman läpikulkeva valtatie 4:n aiheuttama läpikulkuliikenne ja erityisesti raskasliikenne.

Valtatie 4:n liittymäjärjestelyjä ja väylien kanavointia on selvitetty erillisellä suunnitelmalla.

Etuna taajaman sisäisen liikenteen järjestämisessä energiatehokkaasti voidaan pitää sen tiivistä ja pientä kokoa. Kaikilta asuinalueilta on lyhyt matka keskustaan, mikä mahdollistaa kaikkien kunnan palvelujen saavuttamisen myös kävellen ja pyörällä. Tätä mahdollisuutta on tarkoituksenmukaista hyödyntää ja vahvistaa edelleen.

Liikennejärjestelmän heikkoutena on kevyen liikenteen verkoston heikko jatkuvuus, jota on syytä erityisesti kehittää.

Ajoneuvoliikenteen ennustetaan keskustaajamassa kasvavan edelleen.

- *Kaavalla edistetään sellaista maankäyttöä, joka ohjaa rakentamista sekä ihmisten liikkumista ja energiankäyttöä ympäristön kannalta kestäväksi.*
- *Suunnitellaan yhdyskuntarakenne vähän liikennettä aiheuttavaksi. Aiheutuvan liikenteen tulee olla mahdollisimman energiatehokasta.*
- *Erityistä huomiota liikennejärjestelmän kehittämisessä kiinnitetään MRL:n mukaisesti kevyen liikenteen tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen.*
- *Kehitetään liikennejärjestelmää ja kevyen liikenteen verkkoa siten, että kevyen liikenteen houkuttavuus taajaman sisäisessä liikenteessä suhteessa auton käyttöön paranee merkittävästi.*
- *Kehitetään kevyen liikenteen reittien jatkuvuutta ja merkitystä palvelujen saavutettavuuden parantamiseksi ja ympäristön viihtyisyyden ja turvallisuuden lisäämiseksi.*

Yleiskaavassa on osoitettu tiesuunnitelman mukainen linjaus uudelle taajaman länsipuolitse suunnitellulle valtatie 4:lle. Valtatietä ei ole osoitettu aluevarauksena, koska sen toteutuminen yleiskaavan tavoitevuoteen 2030 ei ole todennäköistä.

5 YLEISKAAVAN KUVAUS

5.1 Yleiskaavan rakenne

Yleiskaavassa nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ei kohdisteta suuria muutoksia vaan nykyisiä rakennetta pyritään tiivistämään ja jatkamaan siihen suoraan liittyvillä alueilla. Taajamarakenteen päälaajenemissuunta asumisen osalta on länteen.

Liikenteellisenä lähtökohtana on ollut valtatie säilyminen taajaman keskustassa yleiskaavan tavoitevuoteen 2030 saakka. Yleiskaavassa on myös esitetty VT4 ohitustien linjaus tiesuunnitelman mukaisesti.

Yleiskaavassa uudet asuinalueet sijoittuvat pääosin nykyisen aluerakenteen sisälle, asumisviihtyvyydeltään ja luonnonoloiltaan vetovoimaisille alueille.

Pyhäjoen vesistönäkymiä on pyritty hyödyntämään mahdollisimman pitkälle.

5.2 ALUEVARAUKSET

5.2.1 Keskustatoimintojen alueet (C)

Kunnan keskustan roolia on haluttu korostaa aluevarauksella ja merkinnällä **C, keskustatoimintojen alue**. Keskustatoimintojen aluevaraukset käsittävät kaikki nykyisen taajaman keskeiset palvelut ja liiketoiminnot. Alueella on runsaasti kapasiteettia viihtyisän, toimivan ydinkeskusta-alueen kehittämiseen. Keskustatoimintojenalueella on vajaakäyttöisiä kohtia, joita voitaisiin rakentaa asuintarkoituksiin tiiviinäkin rivitaloalueena. Kyseisille alueille voi osoittaa tarkemmalla suunnittelulla myös kerrostalorakentamista. Valtatie ja siitä aiheutuvat häiriöt rajoittavat jonkin verran asuinrakentamista keskustatoimintojen alueella..

5.2.2 Asuntoalueet (A, A-1)

Rakennettujen alueiden osalta korttelit on osoitettu yleiskaavassa asemakaavan mukaisesti.

Uusien asuinrakentamisalueiden valinnassa on pääperiaatteena ollut taajamarakenteen tiivistäminen, tonttitarjonnan mahdollisimman korkea laatu ja palvelujen hyvä saavutettavuus sekä myös kunnallistekniikan nykyisen verkoston mahdollisimman tehokas hyödyntäminen. Uusia asuntoalueita on kaavassa varattu uuden rakennettavan Alarannantien ja keskustan välialueelle sekä koulukeskuksen itäpuolelle uuden asemakaava-alueen viereen. Uusien asuntoalueiden varaamisessa on huomioitu nykyisen asemakaavan vapaa kapasiteetti.

Uutta asuntoaluetta on myös osoitettu nykyisen asemakaavan ulkopuolisille alueille kuten esimerkiksi Similään, jonne on suunnitteilla myös kunnallistekninen verkko.

Asemakaavoituksella toteutettavat alueet on merkitty yleiskaavaan A-1 merkinnällä.

Asemakaavoitettavaa uutta aluetta on varattu yhteensä 12,8 hehtaaria.

Rakennetut yksittäiset rakennuspaikat ja asuntoalueet, joilla täydennysrakentamista voidaan toteuttaa tapauskohtaisesti tarveharkintamenettelyllä on yleiskaavassa osoitettu merkinnällä A

Pyhäjoen rantavyöhykkeellä, jossa rantarakentamisen rakennusoikeuden muodostumisessa on käytetty mitoitusta 5 loma-asuntoa rakennuskelpoista

rantaviivakilometriä kohden on 11 kappaletta ns. emätiloja (tilajako 31.12.2010), jotka eivät ole käyttäneet rakennusoikeuttaan kokonaan ja näille tiloille on osoitettu yhteensä 10 uutta rakennuspaikkaa.

Asemakaavoitettavien alueiden ulkopuolelle A-alueelle sijoittuu noin 35 uutta rakennuspaikkaa.

Yhdessä nämä alueet mahdollistavat noin 250-300 asunnon rakentamisen talotyypistä riippuen.

Asuntoalueiden pinta-ala on yhteensä 175 hehtaaria.

5.2.3 Liikerakennusten alueet (KL)

Liikerakentamista varten kaavassa on osoitettu kolme aluetta, jotka sijoittuvat valtatie eteläisimmän kiertoliittymän läheisyyteen. Aluevarausten pinta-ala on yhteensä 9,8 hehtaaria. Alueille voidaan sijoittaa myös polttoaineen jakelutoimintaa.

5.2.4 Liike-, toimisto- ja teollisuusrakennusten alue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia (KTY).

Valtateiden 4 ja 28 risteyksen luoteisneljännekseen on yleiskaavassa varattu alue liike-, toimisto- ja laadukkaalle yritystoiminnalle. Alueelle saa sijoittaa päivittäistavarakauppaa enintään 400 k-m². Alueen kaupallisten palveluiden toteuttaminen on suunniteltava siten, etteivät kaupan toiminnot käynnisty ennen kuin niiden vaatimat lähialueen liikennejärjestelyt ja turvalliset kevyen liikenteen yhteydet ovat toteutettu. Alueen pinta-ala on yhteensä 4,9 hehtaaria.

5.2.5 Palvelujen ja hallinnon alueet (P)

Nykyinen liike- ja matkakeskus jossa sijaitsee myös kunnallisteknisiä palveluja on yleiskaavassa osoitettu palvelujen ja hallinnon alueena. Alueen pinta-ala on 2,7 hehtaaria. Alueelle voidaan sijoittaa myös polttoaineen jakelutoimintaa.

5.2.6 Julkisten palvelujen ja hallinnon alueet (PY)

Kirkon ja kellotapulin ja koulukeskuksen, päiväkodin, paloaseman, terveyskeskuksen, seurakuntatalon ja kirjaston tontit on kaavassa sisällytetty julkisten palvelujen ja hallinnon alueisiin. Alueiden pinta-ala on yhteensä 11 hehtaaria.

5.2.7 Teollisuus- ja varastoalueet sekä ympäristöhaiiriötä tuottamattomat teollisuus ja yritystoiminnan alueet (T, TY)

Teollisuusalueiden (T) pääpaino on taajaman pohjoispuolella kantatie 28 pohjoispuolella. Leipomon ja kahvilan alue on erotettu teollisuusalueesta merkinnällä TY.

Uutta ympäristöhaiiriötöntä teollisuusaluetta (TY) on varattu valtatie 4 läheisyyteen taajaman eteläosaan.

Teollisuusalueilla on vapaata kapasiteettia runsaasti.

5.2.8 Virkistysalueet (V, VU)

Asemakaavan mukaiset puisto- ja lähivirkistysalueet on osoitettu yleiskaavassa virkistysalueena (V). Lisäksi Pyhäjoen ranta-alueelta ja saarista on varattu virkistysalueita niiltä osin kuin ne ovat olleet jonkin tyyppisessä virkistyskäytössä. Virkistysalueita on yhteensä 42,5 hehtaaria.

Virkistys- ja urheilutoimintaa palvelevina alueina (VU) on varattu nykyinen urheilukentän alue ja siihen liittyvä pallokenttä. Lisäksi taajaman pohjoisosassa oleva pururadan alueen on osoitettu merkinnällä VU. Alueiden pinta-ala on yhteen 15,3 hehtaaria.

Huomattakoon, että merkittävä osa virkistystoiminnoista tapahtuu myös maa- ja metsätalousalueilla.

5.2.9 Matkailupalvelujen alue (RM)

Matkailupalvelujen aluetta on yleiskaavassa varattu taajaman pohjoisosaan. Alueen pinta-ala on n. 6 hehtaaria ja se sisältää käytössä olevan leirintäalueen.

Alueella on runsaasti vapaata tilaa alueen kehittämiseen.

5.2.10 Liikennealueet (LT, L, LH ja LL), varaukset ja kevytliikenteen reitit

Maantien alueina (LT) yleiskaavassa on osoitettu valtatie 4, valtatie 28 ja kantatie 58 alueet. Alarannantien, Hakalantien ja Frosteruksenkadun luokitusmerkintä on yt/kk (yhdystie/kokoojakatu). Merkintä mahdollistaa kyseisten vaylien osittamisen katuina asemakaavoissa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti.

Keskusta-alueelle varattujen pysäköintialueiden (L) pinta-ala on yhteensä 0,5 hehtaaria.

Kevytliikenteen väylät on varattu valtatie 4 molemmin puolin välille valtatie 28 ja Haapajärventie. Väylät jatkuvat molemmissa suunnissa pohjoisessa itäpuolella valtatie ja etelässä länsipuolella.

Kevytliikenteenväylät on myös varattu vt 28 eteläpuolelle taajaman itäosaan, Haapajärventielle, Alarannantielle, vanhalle Alarannantien linjaukselle, Rannantielle ja Frosteruksenkadulle.

Jalankulkua palvelevia reittejä on esitetty asemakaavoitetun alueen puisto-aluevarauksille

Nykyisin olemassa olevat huoltoasemat on kaavaan merkitty huoltoasema-alueina (LH).

Taajaman pohjoispuolella sijaitseva pienkonekenttä on osoitettu yleiskaavassa lentoliikenteen alueena (LL). Kentän luokitus on lentopaikka tasoinen. Kentällä ei ole talvikäyttöä.

Uuden Vt4:n tiesuunnitelman mukainen linjaus on osoitettu taajaman itäpuolelle. Ks. Liitekartta 1.

5.2.11 Yhdyskuntateknisen huollon alueet (ET)

Seuraavat kohteet on yleiskaavassa osoitettu yhdyskuntateknisen huollon alueina:

- Jätevedenpuhdistamon alue valtatie 28 varrella
- Linkkimasto teollisuusalueella
- Lämpökeskus teollisuusalueella
- Uusi yhdyskuntateknisenhuollon alue on osoitettu valtatie 4 varrelle uuden teollisuusalueen yhteyteen.

5.2.12 Suojaviheralueet

Teollisuusalueen eteläreunaan valtatie 28 varrelle sekä valtatie 4 varrelle Haapajärventien liittymästä etelään on varattu asemakaavan mukaisesti suoja vihervyöhykkeet vähentämään teollisesta toiminnasta aiheutuvaa maisemallista haittaa.

5.2.13 Suojelukohteet

Yleiskaavan perustietojen ja selvitysten perusteella yleiskaavassa on osoitettu seuraavat muinaismuisto- ja suojelukohteet suojelumerkinnöillä (sm tai s):

Kärsämäen kirkon ympäristö on yksi Suomen valtakunnallisesti merkittävistä rakennetuista kulttuurihistoriallisista ympäristöistä. Kirkonseudun keskipisteenä on alueen korkeimmalle paikalle vuonna 1842 rakennettu Carl Ludvig Engelin suunnittelema puukirkko ja siihen kuuluvat myös kellotapuli kotiseutumuseo ja hautausmaa. Alue on kaavassa osoitettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi ympäristöksi

Kirkonseudun lähiympäristöön kuuluvat myös Korkatti, Wanha Korkatti, Rekola, Vanhamäntymaa ja Aho sekä alueena Saunatien raitti.

Yleiskaavan uudistamisalueella on kirkonseudun lisäksi seuraavat kulttuurihistorialliset kohteet, jotka on listattu Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviksi kohteiksi (Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993) erilaisin luettelointiperustein (H, R, M, MK).

H = historialliset perusteet

R = rakennushistorialliset perusteet

M = miljöökohde (lähimaisema)

MK = maisemakokonaisuus (laaja maisema)

- sm1 Vanhan kirkonrauniot ja hautausmaa (H,MK)
- s2 Kärsämäen pappilan rakennukset ja Kattilakosken tienoo sekä Hakalantieltä pappilaan johtava koivukuja (H, R, MK)
- s3 Halonen ja vanha mylly (H, R, MK)
- s4 Kärsämäen kirkko ja tapuli
- s5 Kotiseutumuseo, ent. jyvämäkasiini (R;H)

Museon siirtoon kohteen s8 viereen on saatu lupa Museovirastolta.

- s6 Saunatien raitti, vanha kyläraitti
- s7 Korkatti ja Pietikäinen, rakennusryhmä (R, M)
- s8 Konttila, ent. kievari (R)
- s9 Kärsämäen kunnantalo (R, H)
- s10 Vanha alakoulu (H, R)
- s11 Suomela, nyk. retkeilymaja (R,M)
- s12 Hevosenkentä, rakennus (H)
- s13 Harju (R)

- s14 Suomen sodan muistomerkki (H)

Lisäksi yleiskaava-alueella suoritettujen inventointien perusteella on paikallisesti merkittäviksi kohteiksi osoitettu:

- s15 Paanukirkko (R)
- s16 Ruutikkala (R,M)
- s17 Lahti (R,M)
- s18 Similä (R)
- s19 Vanha Apteekki (H)

Museoviraston lausunnon perusteella alueella sijaitsevat kolme tervahautausmaata on merkitty kaavaan paikallisesti merkittävinä suojelukohteina (s).

5.2.14 Kulttuurimaisema-alueet (ku)

Suunnittelualueen merkittävimmän kulttuurimaiseman muodostaa Pyhäjoen ranta-alueiden viljelymaisemat rakennettuine ympäristöineen.

Yleiskaava-alueen koko Pyhäjoen ranta-alue on osoitettu merkittäväksi kulttuurimaisema-alueeksi (ku).

Alue tulisi säilyttää jatkossa avoimena tai uuden rakentamisen tulisi noudattaa samaa linjaa kuin olemassa oleva rakentaminen.

Avoimena säilytettävien alueiden lisäksi alueelle tyypilliset selkeät reunavyöhykkeet tulee säilyttää. Rakentamisen laajentuessa avoimille alueille tulee luoda uusi reunavyöhyke istuksin, jotta uusi rakentaminen sulautuu ympäröivään maisemaan noudattaen alueen tyypillistä maisemakuvaa.

- ku Pyhäjoki, jokivarsimaisema (MK)

5.2.15 Maa- ja metsätalousvaltaiset alueet (M,MT)

Maa- ja metsätalousalueeksi on yleiskaavassa osoitettu nykykäyttönsä mukaisesti alueen metsäiset osat joita ei ole tarpeen varata muuhun käyttöön. Maa- ja metsätalousalueet palvelevat myös tilapäistä virkistyskäyttöä. Maa- ja metsätalousaluetta on kaavassa 909 hehtaaria.

Suunnittelualueen avoimet viljelyalueet on kaavassa osoitettu maatalousalueeksi merkinnällä (MT). Alueet pyritään säilyttämään viljelykäytössä. Alueilla on myös maisemallista merkitystä.

5.2.16 Muut alueet

Lentopaikan lentoliikenteen ohjeellinen meluvaikutusalue (Im) on merkitty yleiskaavaan. Samoin on myös merkitty lentoliikenteen estevapaat vyöhykkeet (Ie ja Ie-1).

6 KAAVAN VAIKUTUSTEN TARKASTELU

6.1 Suhde muihin maankäytön suunnitelmiin ja tavoitteisiin

6.1.1 Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Ilmastonmuutos

Ilmastonmuutoksen haasteeseen vastataan tiivistämällä ja eheyttämällä olevaa yhdyskuntarakennetta. Kaavalla voidaan kuitenkin lähinnä tukea sellaista toimintaa, jolla on hillitseviä vaikutuksia ja ehkäistä sellaista toimintaa, jolla on negatiivisia vaikutuksia. Toisaalta kaavalla voidaan varautua joihinkin uhkakuviin ja edistää niihin sopeutumista. Kaavaluonnoksen maankäyttö, merkinnät, määräykset ja suositukset eivät siten yksin riitä toimiksi ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi tai siihen sopeutumiseen.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Kaava eheyttää ja tiivistää keskustaajaman maankäyttöä. Keskustan vajaa-käyttöisiä alueita muutetaan tiiviiksi keskustarakenteeksi ja uudet alueet sijoittuvat nykyisen yhdyskuntarakenteeseen rajoittuen. Ekologista ja taloudellista kestävyyttä edistää paitsi yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja eheyttäminen, myös maankäytön suunnittelu siten, että vähennetään autoriippuvuutta. Monipuolinen asuntotyyppijakauma ja kulttuuriympäristön vaaliminen edistävät sosiaalista ja kulttuurista kestävyyttä.

Autoriippuvuutta vähentävät sekä keskustan ja sen lähialueiden tiivistäminen uusilla keskustatoiminnoilla: asumisella, työpaikoilla ja palveluilla. Alueellisen keskusaseman vahvistuminen lisää autoriippuvuutta koska joukkoliikenteen toimivuus on melko heikko. Kokonaisuutena autoriippuvuuden voidaan olettaa vähenevän esitetyn maankäytön vuoksi ainakin jossain määrin.

Elinympäristön laatu paranee merkittävästi kaupunkikuvaan ja -ympäristöön panostamisen seurauksena sekä kevyen liikenteen ja virkistysmahdollisuuksien parantuessa. Myös kulttuuriperinnön säilyttäminen tukee elinympäristön laatua.

Kaavaluonnoksen lähtökohtana on Tilastokeskuksen väestönkehitysarvio. Monipuolinen asuntotyyppijakauma ja niiden sijainti antavat mahdollisuuksia erilaisille asumistavoille ja elinympäristön arvostuksille sekä ottavat erityisesti huomioon vanhenevan väestön ja muut väestörakenteessa tulevaisuudessa tapahtuvat muutokset.

Elinkeinotoiminnalle on osoitettu riittävästi sijoittumismahdollisuuksia keskustaan sekä keskustaajaman pohjoisosiin olevaan yhdyskuntarakenteeseen tukeutuen.

Meluhaittojen vähentämiseen on pyritty edistämällä kevyenliikenteen reittien toimivuutta taajaman keskeisillä alueilla, jolloin asiointi keskustan liikkeissä voisi tapahtua myös jalan.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Kulttuuriperintö on selvitetty ja niiden perusteella osoitettu säilytettävät ja elinympäristöä erityisesti rikastuttavat alueet ja kohteet. Virkistyskäyttöä on edistetty uusilla virkistysreittiyhteyksillä asuinalueiden välillä.

Peltoalueita on osoitettu taajamatoiminnoille vain nykyistä yhdyskuntarakennetta eheyttävästi.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Kaavan lähtökohtana on ollut valtatie 4 säilyminen vielä suunnitteluajanjakson aikana taajamassa nykyisellä paikallaan.

Erityistä huomiota on kiinnitetty kevyen liikenteen ympäristön ja kävelykeskustan houkuttavuuden, toimivuuden, jatkuvuuden ja viihtyisyyden edistämiseen. Tämä yhdessä tiivistyvän yhdyskuntarakenteen kanssa vähentää henkilöautoliikenteen tarvetta taajaman sisäisessä liikenteessä ja parantaa merkittävästi ympäristöä vähän kuormittavien liikennemuotojen käyttöedellytyksiä. Rinnakkaistieyhteyksiä on kehitetty lähinnä keskustassa sen paremman saavutettavuuden sekä ydinalueen sisäisen liikkumisen parantamiseksi.

Joukko-, tavara- ja henkilöliikenteen terminaalien ja matkakeskuksen toimintaa ja kehittämistä varten on varattu riittävät alueet.

6.1.2 Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava**Kaupunki-maaseutu-vuorovaikutusalue**

Alueen uudisrakentaminen on osoitettu siten, että se sijoittuu yhdyskuntarakenteen kannalta edullisesti olevan asutuksen, palvelujen sekä tietoliikenneyhteyksien läheisyyteen. Erityisesti tiivistyvä yhdyskuntarakenne edistää palvelujen saavutettavuutta ja verkostojen hyödyntämistä.

Maaseudun kehittämisen kohdealue

Maaseutuelinkeinojen toimintaedellytyksiä on turvattu osoittamalla uudisasutus nykyistä yhdyskuntarakennetta tiivistävästi ja eheyttävästi, jolloin yhtenäisiä peltoalueita säilyy viljelyksessä mahdollisimman laajalti. Luonnon ja ympäristön kestävää käyttöä ja maiseman hoitoa on edistetty lisäämällä virkistysmahdollisuuksia ja maankäyttömerkinnöin. Joen vedenlaadun parantamista edistää yhdyskuntarakenteen eheytyminen ja tiivistyminen, jotka edistävät jätevesiverkoston käyttöä.

Taajamatoiminnot ja keskustatoimintojen alueet

Keskusta-alueen palvelujen kehittämistä on turvattu varaamalla ydinkeskustaan laaja keskustatoimintojen alue.

Kaavaluonnoksessa on osoitettu erityyppisiä asuinalueita erilaisiin asumismuotoihin. Keskustan lähiympäristöä on kehitetty eri ikäryhmille sopivana, sosiaalisesti rikkaana asuinalueena. Yhdyskuntarakenne eheytyy ja tiivistyy uusien asuinalueiden sekä keskustan läheisten, vajaakäytössä olevien alueiden ottamisessa tiiviiseen asuin- ja keskustatoimintojen käyttöön. Taajamakuvaan kehittämiseen ja parantamiseen erityisesti keskusta-alueilla on kiinnitetty erityistä huomiota. Kulttuuri- ja luonnonperintöarvojen säilyminen on varmistettu kattavilla alue- ja kohdemerkinnöin sekä erilaisin kaavamääräyksin ja -suosituksin.

Yleiset periaatteet ja yleismääräykset

Hyvien ja yhtenäisten peltoalueiden säilyminen tuotantokäytössä on turvattu osoittamalla uudisrakentaminen nykyistä yhdyskuntarakennetta tiivistävästi ja eheyttävästi. Kaava tukee maatalousalueiden yhtenäisyyttä ja toimivuutta samoista syistä. Peltoalueet on myös pyritty turvaamaan nimenomaan viljelykäytössä jättäen laajat peltoaukeat rakentamisen ulkopuolelle. Kaavamerkinnot edistävät metsien monipuolista hyödyntämistä.

6.2 Ympäristövaikutukset

6.2.1 Ilmastovaikutukset

Kaava edistää ilmastovaikutuksiltaan edullisen yhdyskuntarakenteen toteuttamista ja tukee ekologisesti kestävien elintapojen yleistymistä. Osa kaavaratkaisuista tukee ilmastomuutoksen hillintätoimia, osa taas on sen suhteen melko neutraaleita ja osa ei nykyisten käyttäytymismallien, tottumusten ja käytössä olevan tekniikan vuoksi tue ilmastomuutoksen hillintää.

Myönteisiä ilmastovaikutuksia on ainakin seuraavilla kaavaratkaisuilla.

- yhdyskuntarakenteen tiivistäminen ja vajaakäyttöisten alueiden muuttaminen tehokkaaseen rakentamiseen
- uuden asutuksen osoittaminen pääasiassa kävely- ja pyöräilysuosiolliselle vyöhykkeelle
- yhdyskuntarakenteen laajentaminen eheyttävästi
- autoriippuvuuden vähentäminen ohjaamalla palvelujen sijoittumista ja edistämällä tiiviin keskusta-asumisen toteuttamista
- kävely-ympäristön ja kevyen liikenteen verkoston jatkuvuuden ja viihtyisyyden edistäminen
- virkistysalueverkoston jatkuvuuden edistäminen

Kaavaratkaisut, joiden ilmastovaikutukset riippuvat oleellisesti muista päätöksistä sekä elintavoista ja käyttäytymismalleista:

- joukkoliikenteen aseman parantaminen edellyttää merkittäviä seudullisia panostuksia ja myös muutoksia toimintatavoissa
- energiansäästötoimien tehokkuus, erityisesti liikenteessä ja asumisessa riippuu pitkälti ihmisten henkilökohtaisista valinnoista, poliittisista päätöksistä sekä ohjauksesta ja säädöksistä

Haitallisia ilmastovaikutuksia voidaan katsoa olevan ainakin seuraavilla kaavaratkaisuilla.

- kaupan toimintojen siirtyminen / sijoittuminen taajaman eteläosaan., Nii- den saavutettavuus kuitenkin jalan ja kevyellä liikenteellä on hyvä tai enintään välttävä. Uusi asutus keskustassa ja sen läheisyydessä lieventää tätä tilannetta hieman.
- seudullisen ajoneuvoliikenteen lisääntyminen kaupallisten palvelujen keskittyessä

6.2.2 Yhdyskuntarakenne

Yhdyskuntarakenne tiivistyy ja eheytyy. Tiivistymistä edistetään erityisesti kävelysuosiollisella vyöhykkeellä taajaman keskustassa. Sijoittamalla tiiviisti uutta asutusta ja palveluita keskustaan ja sen välittömään läheisyyteen saavutetaan huomattavia yhdyskuntataloudellisia säästöjä, joilla on myös merkittäviä positiivisia ilmastovaikutuksia.

Yhdyskuntarakennetta myös eheytetään määrätietoisesti. Uudet asuinalueet sijoittuvat nykyisen yhdyskuntarakenteen reunoille pääsääntöisesti pyöräilysuosiolliselle vyöhykkeelle täydentämään kaupunkirakenteen muodostamaa kehämäistä rakennetta. Rakenne laajenee jonkin verran Pyhäjoen suuntaan Similän alueelle.

Tiivis keskusta-asuminen tukee keskustan palvelujen laajentamista. Ilman tehokasta ja laadukasta asuinrakentamista keskustan laajentaminen ei onnistu.

Keskusta-alueiden voimakas laajentaminen saattaa johtaa resurssien puutteessa vajaakäyttöisen ympäristön syntymiseen, jossa ei saavuteta riittävää tiiveyttä ja kaupunkikuvallista tasoa. Tällöin keskustan kehittämistoimet eivät onnistu vaan seuraukset voivat olla jopa negatiiviset kun ympäristö ei houkuttele asiakkaita eikä asukkaita. Tästä syystä haasteellisiin keskustan kehittämistöimiin on tartuttava määrätietoisesti.

6.2.3 Rakennettu ympäristö

Taajamakuva paranee erityisesti keskusta-alueilla huomattavasti, mikäli tiivistämistöimiin ryhdytään. Erityisesti tämä koskee tällä hetkellä vajaakäyttöistä ja taajamakuvaltaan rikkiäisiä alueita. Vajaakäyttöisyys taas antaa mahdollisuuden alueen uudistamiseen.

Rakennetun ympäristön arvot säilyvät maankäyttömerkintöjen ja kaavamääräysten turvaamina. Arvokkaat alueet ja rakennetun ympäristön kohteet rikastuttavat ympäristöä, lisäävät kaupunkikuvallista laatua ja viihtyisyyttä sekä sitä kautta keskusta-alueiden houkuttavuutta ja kaupallista kysyntää.

Kulttuuriperinnön vaaliminen ja merkittävien kohteiden kulttuuriperinnön arvojen säilyttäminen lisäävät asukkaiden viihtyvyyttä, oman historian tunte-
musta ja sitouttavat ihmisiä paikkakuntaan. Kulttuuriperintö rikastuttaa taajamakuva-
a ja edistää virkistävän keskustan toteuttamista antamalla sille valmiita lähtökohtia ja elementtejä. Kaavamerkinnot lisäävät arvojen tunnettuutta, mikä osaltaan edistää niiden säilymistä.

6.2.4 Kulttuurimaisema

Pyhäjoen kulttuurimaisema säilyy pitkälti arvokkaiden alueiden ja suojeltujen kohteiden ansiosta ja muodossa. Laajat yhtenäiset viljelyalueet pyritään säilyttämään viljelykäytössä. Lisäksi yhtenäisiä peltoalueita otetaan rakentamiseen vain nykyistä yhdyskuntarakennetta eheyttävästi ja maisemalliset seikat huomioiden.

Kulttuurimaiseman säilyttäminen parantaa alueen taajamakuvallista laatua ja siten asukkaiden viihtyisyyttä ja elämisen laatua.

6.2.5 Luonnon ympäristö

Luonnon ympäristön arvot sijoittuvat pääosin Pyhäjoen ranta-alueille ja yleiskaava-alueen metsävaltaisille alueille. Kaavassa esitetty maankäyttö edistää näiden arvojen säilymistä. Näitä arvoja hyödynnetään myös virkistykseen, mikä lisää luontoarvojen tunnettuutta ja siten turvaa niiden säilymistä mikäli virkistyspalvelut mitoitetaan alueiden kulutuskestävyyden mukaan.

Kohtuullisen tiivis rakentaminen ja henkilöautoliikenteen vähentäminen säästävät luonnonvaroja. Tiivis rakentaminen ja keskustan vajaakäyttöisten alueiden tehokkaampi hyödyntäminen vähentävät myös luonnon tilaisten alueiden

rakentamistarvetta. Tiivis keskustarakentaminen vähentää myös luonnon monimuotoisuutta uhkaavaa painetta niin lähiympäristössä kuin välillisesti myös muualla maailmassa.

6.2.6 Elinympäristön laatu

Elinympäristön laatu paranee merkittävästi. Tähän vaikuttavat mm. seuraavat seikat.

- yhdyskuntarakenteen tiivistyminen erityisesti vajaakäyttöisillä alueilla
- taajamakuvan määrätietoinen parantaminen
- monipuolinen valikoima uusia asuinalueita
- monipuolinen asuntotyyppijakauma
- palvelujen monipuolistuminen
- autottomuuden tukeminen
- keskimääräisten asiointimatkojen lyhentyminen
- kevyen liikenteen yhteyksien ja viihtyisyyden parantaminen
- kävely-ympäristön viihtyisyyden parantaminen
- rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön arvojen säilyttäminen
- luonnon saavutettavuuden parantaminen

Tiivistäminen muuttaa joidenkin ihmisten elinoloja, erityisesti mikäli vanhaa asutusta korvataan uudella tiiviimmällä. Kuitenkin hallittu tiivistäminen tuo lisäarvoa suurelle joukolle uusia asukkaita palveluiden, virkistysalueiden ja yhteisön paremman saavutettavuuden ansiosta.

6.3 Yhdyskuntataloudelliset vaikutukset

Yhdyskuntarakenteen tiivistyminen tuo merkittäviä yhdyskuntataloudellisia säästöjä koska alueet sijoittuvat olevan rakenteen sisälle. Yhdyskuntarakennetta eheyttävät uuden rakennettavat alueet ovat edullisia rakentaa. Näillä molemmilla saavutetaan positiivisimmat yhdyskuntataloudelliset vaikutukset. Näiden toimien taloudellisuus on seurausta erityisesti tehokkaammasta maankäytöstä seuraavasta verkostokustannusten vähäisyydestä, liikennemuodon siirtymisestä taloudellisempaan ja ekologisempaan suuntaan sekä aikakustannusten pienenemisestä keskimääräisten asiointimatkojen lyhentyessä. Muita positiivisia vaikutuksia seuraa kevyen liikenteen aseman parantamisesta, jolloin säästöt näkyvät suoraan kaupunkilaisten taloudessa.

Palvelujen monipuolistuminen ja lisääntyminen yhdessä lisääntyvän väestön kanssa parantavat kaupungin taloudellista asemaa merkittävästi. Aluekeskusaseman vahvistuminen antaa mahdollisuuden panostaa merkittävästi heikon kaupunkikuvan parantamiseen, ympäristön viihtyisyyden parantamiseen, virkistys- ja ulkoilupalveluiden parantamiseen ja kehittäminen sekä kevyen liikenteen yhteyksien parantamiseen ja aseman vahvistamiseen. Nämä kaikki parantavat merkittävästi taajaman vetovoimaisuutta.

Viihtyisän keskustaympäristön rakentaminen lisää sen houkuttavuutta ostospaikkana. Alueella pidempään viihtyvät asiakkaat käyttävät myös aiempaa enemmän palveluita. Merkittävä uusi rakennustoiminta keskustassa lisää myös taloudellista toimeliaisuutta.

Tiivis, keskustan läheisyyteen sijoittuva laajamittainen asuinrakentaminen tukee olevien palveluiden säilymistä ja kehittämistä. Liikkumistarvetta vähentävä yhdyskuntarakenne vähentää riippuvuutta jatkossakin kallistuvasta energiasta ja erityisesti tuontienergiasta.

6.4 Sosiaaliset ja kulttuurivaikutukset

Väestörakenteen ja asumistottumusten muutokset edellyttävät nykyistä monipuolisempaa asuntotyyppijakaumaa. Tiivis-matala-tyyppinen uudisrakentaminen mahdollistaa sosiaalisesti rikkaammat asuinalueet kuin mitä nykyiset homogeeniset asuinalueet mahdollistavat. Monipuolinen asuntoalue- ja -tyyppivalikoima vastaa erityyppisten ja muuttuvien asumistottumusten tarpeisiin.

Tiivis keskusta mahdollistaa miljöön rikkaalle sosiaaliselle kanssakäymiselle sekä uusia kanssakäymisen muotoja. Kevyen liikenteen reitistöjen jatkuvuuden edistäminen lisää palvelujen ja luonnon saavutettavuutta. Asiointimatkojen lyhentymisen parantaa palvelujen saatavuutta ja siten myös niiden käyttöä.

Muita pyöräilyn ja muun kevyen liikenteen kehittämisen suotuisia vaikutuksia ovat arkiliikunnan lisääntyminen työ- ja asiointimatkoilla, siitä seuraavat myönteiset terveysvaikutukset, arjen elävöityminen ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin lisääntyminen.

Kaava edistää kulttuuriarvojen säilymistä ja parantaa siten alueen historian tuntemusta ja asukkaiden sitoutumista asuinkuntaansa.

6.5 Oikeusvaikutukset

6.5.1 Yleiskaava korvaa alueen vanhan yleiskaavan

Aikanaan hyväksyttävä oikeusvaikutteinen yleiskaava tulee korvaamaan alueella voimassa olevan oikeusvaikutuksettoman yleiskaavan. Tämä muuttaa voimassa olevan yleiskaavan luonteen vahvemmaksi, mikä mahdollistaa kaavalle asetettujen tavoitteiden paremman edistämisen.

6.5.2 Yleiskaava ohjaa asemakaavojen laatimista ja muuttamista

Yleiskaava tulee hyväksyttyään ohjaamaan asemakaavojen laatimista ja muuttamista. Yleiskaava ei siten ohjaa rakentamista suoraan. Asemakaava-alueella noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa asemakaavaa.

6.5.3 Asemakaavojen laatimistarve

Yleiskaavasta seuraa paikoin asemakaavan laatimistarvetta koska voimassa oleva asemakaava voidaan katsoa olevan uuden tiedon valossa joiltain osin vanhentunut. Tämä koskee erityisesti maankäyttömuotoja, säilytettäviä arvoja, liikenneyhteyksiä ja virkistyspalveluita.

6.5.4 Rakentamisrajoitus sekä lunastus- ja korvausvelvollisuus

Yleiskaavassa on annettu MRL 43 § 2 momentin mukainen kaavamääräys, jonka mukaan:

1. Yleiskaava-alueella ei saa rakentaa siten, että vaikeutetaan yleiskaavan toteutumista.

Tämän rakentamisrajoituksen perusteella kunnalle syntyy MRL:n mukaisesti lunastusoikeus ja toisaalta myös lunastus- ja korvausvelvollisuus MRL 101 §:n mukaisesti:

6.5.5 Lunastuslupa perustuva maan lunastaminen

MRL 99 §:n mukaisesti kunta voi pyytää ympäristöministeriötä lupaa alueiden lunastamiseen yleiseen tarpeeseen tai muutoin kunnan suunnitelmallista kehittämistä varten.

6.6 Suunnitteluvaiheet, vuorovaikutus, ja viranomaisyhteistyö

Yleiskaavatyötä Kärsämäen kunnassa ohjaavan ohjausryhmän kokouksia on pidetty 5 kertaa, joista kahteen kokoukseen myös ELY-keskuksen liikenne ja infrastruktuurin vastuualueen edustajat ovat ottaneet osaa. ELY-keskuksen ja liikenneverkkotarkastelua suorittavan konsultin kanssa on pidetty erikseen kaksi kokousta 11.6. ja 13.10.2009.

6.6.1 Vireilletulo

Kärsämäen keskustan yleiskaava 2030 sisältyy kunnan kaavoitusohjelmaan ja se on saatettu vireille Teknisen lautakunnan päätöksellä 28.8.2007 § 67.

6.6.2 Viranomaisyhteistyö

Yleiskaavan ensimmäinen viranomaisneuvottelu pidettiin 27.11.2009. Liikennesuunnittelusta on järjestetty kaksi neuvottelua ja lisäksi ELY-keskus/liikenne on osallistunut kolmeen ohjausryhmän kokoukseen.

Yleiskaavaluonnoksesta saaduista palautteista järjestettiin viranomaisneuvottelu 11.11.2010.

Kolmas viranomaisneuvottelu pidettiin 6.6.2011, jossa käsiteltiin kaavaehdotusta ja siihen laadittuja lisäselvityksiä.

Neljäs viranomaisneuvottelu pidettiin 17.1.2012, jossa käsiteltiin kaavaehdotuksen nähtävillä olosta tulleita lausuntoja ja muistutuksia.

6.6.3 Osallistumis- ja arviointisuunnitelma

Kaavaprosessin alussa laadittiin osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS). Siinä on esitetty kaavan tarkoitus, alustavat tavoitteet, suunnitteluorganisaatio, kaavaprosessi aikatauluineen ja vaikutusmahdollisuudet. OAS:aa on päivitetään kaavaprosessin aikana kaavaehdotuksen nähtäville asettamiseen saakka. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma pidettiin nähtävillä 3.- 21.9.2009.

6.6.4 Tavoitteet

Tavoitevaiheessa määriteltiin kaavan laatimiseen vaikuttavat yleiset tavoitteet ja kunnan omat tavoitteet. Tavoitteet on kirjattu erilliseen Keskustan yleiskaavan 2030 väliraporttiin *Tavoitteet*.

Tavoitteista pyydettiin kommentit päätöksentekoeilimiltä. Tavoitteita esiteltiin kunnanhallitukselle.

6.6.5 Yleiskaavaluonnos

Yleiskaavaluonnos laadittiin pääosin tavoitteissa valitun ratkaisun pohjalta. Yleiskaavaluonnos oli nähtävillä 21.6. – 21.8.2010 välisen ajan mielipiteiden esittämistä varten. Kaavaluonnoksesta pyydettiin lausunnot viranomaisilta, kunnan päätöksentekoeilimiltä sekä muilta tarpeellisilta tahoilta.

Lisäksi kaavaluonnoksesta järjestettiin osallisille vastaanottopäivä ja yleisötilaisuus 19.8.2010.

Yleiskaavaehdotus pidettiin MRL 65 §:n mukaisesti nähtävillä 1.11 – 1.12.2011

6.6.6 Yleiskaavaehdotus

Saadun palautteen perusteella on laadittu osayleiskaavaehdotus, joka asetettiin MRL 65 §:n mukaisesti nähtäville 1.11 – 1.12.2011. Kaavaehdotuksesta pyydettiin lausunnot. Kaavaehdotukseen tehtiin tarvittavat tarkistukset. Osayleiskaavaehdotus asetettiin uudelleen MRL 65 §:n mukaisesti nähtäville 29.7 – 30.8.2013.

6.6.7 Osayleiskaavan hyväksyminen

Kunnanvaltuusto hyväksyi osayleiskaavan 30.9.2013.

Finnish Consulting Group Oy

Pekka Mäkinen
johtava asiantuntija, DI

LIITTEET: Tiesuunnitelma 1995
Teoreettiset melualueet valtateillä

Tiesuunnitelma 1995

